

ХОРХЕ

ЛУИС

БОРЖЕС

ЗА АДА И ЗА РАЯ

НАРОДНА КУЛТУРА

Университетска библиотека
София

Бн 123182



ХОРХЕ ЛУИС БОРХЕС



ЗА АДА И ЗА РАЯ

Хорхе Луис Борхес е роден през 1899 г. в Буенос Айрес. Литературната си дейност започва в Европа и още през 20-те години се утвърждава в родината си като водач на поетическия авангардизъм: „Треската на Буенос Айрес“ (1923), „Луна насреща“ (1925), „Санмартинска тетрадка“ (1929). След цели три десетилетия, отдадени на белетристиката и есеистиката, той отново публикува стихосбирки, а в книгите си с проза включва и поетически произведения, вече по-традиционни: „Творецът“ (1960), „Другият, същият“ (1964), „Възхвала на тъмнината“ (1969), „Златото на тигрите“ (1972), „Бездънната роза“ (1975), „Желязната монета“ (1976), „Съзакляниците“ (1985) и др.

Несравнимата ерудиция на Борхес, неговата емоционална привързаност към аржентинската история и интелектуалният му европеизъм са очаровали мнозина. Последовател на литературния „необарок“, той оказва най-силно влияние сред съвременниците си върху латиноамериканската книжнина, влияние, сравнявано с това на Франсиско де Кеvedo в испанската литература. Борхес умира през 1986 г. в Женева.

След представянето на този бележит аржентински творец като белетрист и есеист със сборника „Вавилонската библиотека“ издателство „Народна култура“ сега запознава читателската публика у нас и с поезията му, не по-малко интересна и художествено значима от неговата проза.

ХОРХЕ ЛУИС БОРХЕС



ЗА АДА И ЗА РАЯ

СТИХОТВОРЕНИЯ

Превела от испански
РАДА ПАНЧОВСКА

НАРОДНА КУЛТУРА
СОФИЯ 1989

© JORGE LUIS BORGES

Съставителство © Рада Панчовска
Иван Найденов

Предговор © „Иностранная литература“, № 3, 1984

Превод © Рада Панчовска

НАРОДНА КУЛТУРА
СОФИЯ 1989

ЗЕЛЕНЕЕЩИЯТ ОСТРОВ НА ВЕЧНОСТТА

През август 1984 година аржентинският поет, белетрист и есеист Хорхе Луис Борхес навърши осемдесет и пет години. Той е удостоен с множество награди, с почетни титли от различни университети и академии, с френски, английски и италиански ордени. И докато от творчеството му вече дълги години се възхищават читателите и събратята му по перо (за Борхес като майстор и един от създателите на новата латиноамериканска проза са говорили Пабло Неруда, Габриел Гарсия Маркес, Хулио Кортасар и мнозина други), неговите публични изказвания и политическите му възгледи са будели спорове и недоумение, а често и остро несъгласие.

В младостта си Борхес споделя революционните стремежи на лявонастроената младеж от 20-те години, а през 40-те години е уволнен, защото открито осъжда диктаторския режим. Но по-късно писателят дълго време възмущава напредничавото обществено мнение с декларации в реакционен дух по различни злободневни въпроси, понякога невероятно, достойно консервативни. В тези интервюта се чувствава и предизвикателство, дори своеобразно перчене с интелектуален снобизъм. Затова в края на 70-те години бяха посрещнати с изненада някои неговии изявления в подкрепа на левите сили в Аржентина.

Впрочем напоследък Борхес явно се отказва от натрапчивата ексцентричност, стана по-строг и по-сериозен в публичните си изявления. Когато през август 1981 година в мексиканския град Морелия му бе връчена наградата за юезия „Олин Йолицли“, Борхес заяви със съдържано възмущение, че целта на поезията е „да обединява хората“, а не „да бъде упражнение по тщеславие или по словесни еквилибристики“. Малко по-късно, през юни 1983 година, в интервю за италианското списание „Танорама“, Борхес сам се окачества като „човек на етиката, нечленуващ в никоя партия“.

Последните интервюта и лекции на Борхес (сборникът „Седем вечери“, 1980) потвърдиха и допълниха представата за истинския

му духовен облик, тази представа, която си създаваме, четейки неговите разкази и стихове. Той е човек, възпитан в традиционно консервативен дух, скептик и песимист по характер, по философски убеждения, а и по предпочитания (обича да чете и да коментира Беркли, Шопенхауер, източните мистици). Присъщи са му философският агностицизъм и недоверието към възходящото обществено развитие. Редом с това у него кипят жажда за духовна независимост, отвращение към буржоазната пошлост, ненавист към тиранията и терора; той е дарен с наистина огромен талант на творец.

Разказите на Борхес са преведени на много езици, на тях се позовават философи, социолози, писатели. Струва ми се обаче, че известността му като поет не е толкова широка и че тя по-късно е прекрачила пределите на испаноезичния свят.

Може би в даден момент Борхес ще се стори на читателя умозрителен поет, но в никакъв случай не и студен, а още по-малко — равнодушен. Вярно, той не обича интимните излияния и твърде рядко медитативната интонация, която господства в стиховете му, се нарушава — сякаш гласът му трепва — от нотки на пронизващ лиризъм. Авторът обмисля емоциите си и поради това чувството губи от непосредствеността, но не и от автентичността си. В творчеството му се долавят поетични отражения на мимолетни душевни пориви, но много по-често в стиховете са фиксирани трайни, отдавнашни настроения, съпътствували поета цели години, ако не и цели десетилетия от живота му, както и осъзнати, анализирани чувства.

В началото на 20-те години Борхес възглавява едно от авангардистките поетически течения — на испанските „ултраисти“. Първата си, така и неиздадена книга, клокочеща от революционен патос, той иска да нарече „Червени псалми“. По-късно не включва тези младежки стихове в збраните си съчинения, но не възразява те да бъдат публикувани от литературоведите. В поезията ултраистите особено ценят метафората — нова, неочаквана, претопяваща в единен образ две или три понятия. За поетиката на ранните Борхесови книги („Греската на Буенос Айрес“, 1923; „Луна насреща“, 1925; „Санмартинска тетрадка“, 1929) дава представа стихотворението „Розата“ — написано очевидно малко по-късно, но запазило духа на първите му сборници със своя неразпукнат цвят от метафорични епитети.

След това Борхес не печата стихове цели тридесет години. През тези десетилетия създава всичко най-добро от прозата си. Когато се връща към поезията, за да не я изостави никога повече („Творецът“, 1960; „Другият, същият“, 1964; „Възхвала на

тъмнината“, 1969; „Златото на тигрите“, 1972; „Бездънната роза“, 1975; „Желязната монета“, 1976; „История на нощта“, 1977), се оказва, че в много отношения това е друг поет и по тематика, и по стил. Метафората почти е изчезнала или поне е изгубила обаянието на дръзката неочакваност, но са се появили бавната вглъбена интонация и изваяните афористични финали. Свободният стих, който преобладава в ранното творчество на автора, сега се редува с традиционен, разнообразен по размер, строфика и рима.

Ако се опитаме да определим поетическия стил на зрелия Борхес посредством историко-литературни аналогии, най-бързо ще ги намерим в историята на руската поезия: това е акмеизмът с характерната шлифована поетическа реч, с културния кръгозор, трагедийното светоусещане и патоса на духовния стоицизъм.

И стиховете, и прозата на Борхес са обединени от няколко главни за автора философски теми. Основната сред тях е единството на всичко съществуващо, единството между природата и духа, между човечеството и отделния човек, между реката на времето и всяка капка в нея, между миналото и настоящето. Не случайно в стиховете му така често се появява сянката на неговия любим философ Хераклит от Ефес, видял в реката символ на вечното движение и обновление. Тази тема звучи във всички стихотворения на Борхес, а особено отчетливо в посланието към въображаемия син и в „Поетическо изкуство“; опровергавайки младежкия си авангардизъм — очакването на нещо невиджано ново от поезията, той обявява: смисълът на поезията е, че приобщава към непрекъснато възраждащата се вечност.

За Хорхе Луис Борхес културата е роден дом, пролетно разцъфнал зелен остров на вечността. В едно свое програмно стихотворение той изповядва, че винаги си е представял рая като „библиотека без начало и край“. А кряткия изповеден „Епилог“ към една от последните си стихосбирки, „История на нощта“, поетът завършва с думите: „Ще ми бъде ли позволено да повторя, че библиотеката на баща ми беше гланият фактор в моя живот? Всъщност аз изобщо не съм излизал от нея, както никога не е излизал от библиотеката си Алонсо Кихано.“ Става дума за безкористна, подobaваща на Дон Кихот греданост към книгата, към словесното изкуство, към фантазията; греданост, определила целия живот на Борхес. Няколко десетилетия той е директор на Националната библиотека в Буенос Аїрес, преподава в университета английска литература, вече на години се залавя да учи древноисландски език. Поет културолог, в стиховете си сътворява образи на културни светове, национални или индивидуални. Наред с портретите (на Сервантес, Камойнш, Милтън, По, Мел-

вил, Кийтс, Снори Стурлусон и други) той прави опити да обрисва определен културен тип: на античен поет, средновековен поет, източен поет. И колкото по-отдалечена във времето и пространството е дадена култура, толкова повече тя привлича Борхес: възнува го чуждото древно слово, иска да долови в него отзвучи от бъдещи слова. Така в стиха му Рим звучи като англосаксонско слово — Ромбург (подобно на Единбург), езиците преливат един в друг както капките вода в реката на Хераклит. От художествените творци Борхес избира предимно онези, които по свой начин са утвърждавали непобедимата непрекъснатост на културата, които са виждали нов Адам във всеки човек, а във всеки взет наслуки ден от нашия живот — одисея. Такива той смята Уитман и Джойс.

В поезията на Борхес кристализира един нравствен кодекс, присъщ според него на „епичния свят“. Носителите на този кодекс той търси в древността и в съвременността, но преди всичко в националното, аржентинското минало. В стиховете и в разказите му израства монументалната фигура на гаучото — волния скотовъдец и войник, креол и метис, „американския кентавър“, който цели денонощия не слиза от седлото и загърнат в пончо, ношува на студената земя под Южния кръст. Гаучо се сражават във войските на Боливар и Сан Мартин, благодарение на тяхната самоотверженост е извоювана независимостта на Аржентина и Уругвай. Но впоследствие диктаторите и местните водачи много пъти използват отрядите им в борбата си за власт: невестите гаучо се подчиняват сляпо на вожда, затова участвуват в борбата ту срещу узурпаторите на властта, ту срещу политиците, които се стремят към парламентаризъм и законност, какъвто е бил например споменатият от Борхес Лаприда.

На предела между XIX и XX век, като им отнемат земята и правото да чергаруват в пампата, латифундистите предават гаучо. Те престават да съществуват като социална прослойка — или се превръщат в ратаи, или се преселват в предградията. Мнозина от тях не успяват да се приспособят към условията на буржоазния град. На всяка крачка избухват конфликти с обществото и закона, обществото отхвърля бившия гаучо и той става „компадрито“ (нехранимайко), кикто ги наричали в покрайнините на Буенос Айрес. Именно таз е естествената среда за тангото и милонгата — прославените форми на аржентинския музикален фолклор. През шестдесетте години на нашия век Борхес издава сборник балади в жанра на милонгата за похожденията на реални или измислени градски размирници, озаглавен „За шестте струни“.

Този „маргинален“ свят го е привличал винаги — още в дет-

ството, примрял от страх, той слуша разказите на съседите за отчаяната храброст и справедливостта на Хуан Мураня, „ужаса“ на буеносайреското предградие Палермо. Естествено, Борхес разбира, че опоетизираните във фолклора персонажи като Мураня всъщност се занимават с разбойничество, макар по свой начин, анархистично да воюват с властта. Но те си имат свое кредо: вяръност към приятелството, омраза към предателите, готовност да посрещнат смъртта, без да трепнат. Именно така, без да трепне, се хвърлил срещу неприятеля полковник Борхес, който защитавал честта си. Безименният гаучо, загиналият в боя дядо и смелият Хуан Мураня — очевидно „епичната участ“, която им е била отредена и по която тъгува поетът, е преди всичко възможност да провериш и да докажеш мъжеството си, да защитиш честта си, да проявиш презрението си към смъртта.

Но Борхес има и други стихове за мъжеството — за боя при Хуниин от времето на Боливар, „сияен като мечта“, изменил съдбата на народите. В „Страница, припомняща полковник Суарес, победител при Хуниин“ се казва: „Битката е вечна и ще мине и без пищността /на същинските войски с тръбите бойни;/ Хуниин са двама граждани, които на пресечка улична проклинат някакъв тиран,/или е някакъв човек незнаен, който сред затвора гине.“ За поета не само стоическата храброст, но и свободолюбие-то и тираноборството са непреходни човешки ценности, остров на зелената вечност.

ИНА ТЕРТЕРЯНИ

¹ Съветска критичка, специалистка по латиноамериканска литература (1933—1986). Тази нейна статия препечатваме от списание „Иностранная литература“, брой 3, 1984 г. Превод от руски Бети Биджерано. — Б. р.

Из „Треската на Буенос Айрес“ (1923)

УЛИЦИТЕ

УЛИЦИТЕ на Буенос Айрес
вече са сърцевината на душата ми.
Не онези улици кипящи,
изнурявани от бързани и суетене,
а в покрайнините уличката свидна,
трогваща със залез и дървета,
и онези още по-нататък,
даже без дървета милосърдни,
там, където неприветни къщици едва се осмеляват
под враждебната обсада на безсмъртни далнини
да се вмесват във възвишената гледка
на величествена равнина и още по-огромни висини.
Всички те са обещание за щастие
пред душевната неутолимост —
под закрилата им се побратимяват толкова съдби,
те опровергават заточаването в къщите,
а по тях, готова героично да се мами,
крачи нашата надежда.

Към четирите посоки на света
улиците като знамена са се разгърнали;
нека, вдигнати високо в моите стихове,
да се веят тези знамена.

ПАТИО*

С ВЕЧЕРТА

гаснат багрите на патиото скъдни.
Тази нощ луната, бляскавият кръг,
над пространството му не господства.
Патио, небе вградено.
Патиото е наклонът,
който в къщата небето влива.
Несмутима,
вечността на кръстопътя от звезди все чака.
Благодарно е да се живее с дружбата стаена
на преддверие, лоница и дъждовна щерна.

* Непокрито пространство в къщите или други сгради, затворено със стени или галерии; вътрешен двор. — Б. пр.

НАДГРОБЕН НАДПИС

*На моя працядо,
полковник Исидоро Суарес¹*

РАЗПРОСТРЯ безстрашието си над Андите.
Устоя на планини и вражи армии.
Смелостта привичка бе на неговия меч.
В равнината край Хунйн² наложи
изход, паметно щастлив на битката,
и на пиките на перуанците дари испанска кръв.
Равносьметката на подвизите си описа
в проза, строга като бойните тръби.
Предпочете достолепното изгнание.
Днес е само шепа прах и слава.

* Пояснителните бележки с коментар са в края на книгата. — Б. пр.

РОЗАТА

На Худит Мачадо

РОЗАТА,
неувяхващата роза, дето не разбулвам,
тази, дето е ухание и тежест само,
тази, в черната градина сред дълбока нощ,
тази, от коя да е градина или привечер,
розата, която се възражда от ефирната
пепел чрез изкуството на алхимика,
розата на персите и Ариосто,
тази, дето винаги единствена е,
тази, дето винаги е розата на розите,
младият платонов цвят,
огнената и незряща роза, дето не разбулвам,
розата непостижима.

ВЪЗВЪРНАТО ПРЕДГРАДИЕ

НИКОЙ не съгледа хубостта на улиците,
докато, сред вопъл ужасяващ,
зеленеещото се небе не се продъни
в срутване на мрак и на вода.
Бурята дойде единоголаса
и опротивял за взора бе светът,
но когато освети дъга
с багрите на опрощението късния следобед
и уханье на влажна пръст
оживи градините —
втурнахме се да кръстосваме по улиците
като по възвърнати владения
и в стъклата грейна щедрост слънчева,
и в листата засияли
известни безсмъртието си трептящо лятото.

УГРИЗЕНИЯ ПРИ ЧИЯ ДА Е СМЪРТ

ОСВОБОДЕН от паметта и от надеждата,
абстрактен, неограничаван, почти бъдещ,
мъртвецът не е просто мъртъв, а самата смърт.
Подобно бога на мистиците,
комуто се отнемат всички атрибути,
мъртвецът, вездесъщо отчужден,
е просто изличаването и отсъствието от света.
Ограбваме му всичко,
не му оставяме ни багра, нито сричка:
това е патиото, погледа му то не ще изпълва вече,
там — ъгълът, където своята надежда дебнеше.
Дори това, което мислим,
е същото, което би могъл да мисли той;
разпределили сме помежду си като крадци
имането на нощите и дните.

ПРОСТОТА

На Айде Ланхе

ОТВАРЯ се градинската вратичка
с покорството на страницата,
която с трайно почитание отгръщат често,
и погледите няма
защо навътре да се взират към предметите,
които вече са изцяло в паметта.
Познавам навиците и душите
и онова наречие от недомлъвки,
от цялата човешка общност изтъкавано.
Не ми е нужно да говоря,
ни привилегии да си измислям;
познават ме добре, които тук ме окръжават,
разбират моята печал и слабостта ми.
Това е да постигнеш най-върховното,
което може би ще ни дари Небето:
не почитания, ни тържествувания,
а просто да сме възприемани
като частица от една Реалност неоспорвана,
подобно камъните и дърветата.

СЪБОТИ

*На К. Г.**

НАВЪН е залез — патинирано бижу,
монтирано във времето —
и ослепял бездънен град,
където хората не те и забелязаха.
Мълчи или напява вечерта.
Там някой бляновете, приковани
в пианото, освобождава.
И вечно — многоликостта на твойта прелест.

* * *

Макар и да не го желаеш,
прелестта ти
прахосва щедро чудото си с времето.
В теб щастието е,
тъй както в листа нов е пролетта.
Почти съм вече никой —
дотолюкова съм само този блян,
изгубващ се във вечерта.
Насладата е в тебе,
тъй както в шпагата — жестокостта.

* Концепсион Гереро. — Б. пр.

* * *

Нощта сгъстява на прозореца решетката.
Сред стаята неумолима
се търсят като слепи двете наши самоти.
Над здрача надделява,
разкошна, белота на плътта ти.
Във любовта ни горест има,
която си прилича със душата.

* * *

Ти,
която вчера беше само прелестта изцяло,
си също цялата любов — сега.

СБОГУВАНЕ

МЕЖДУ моята любов и мен ще се възправят
триста нощи, сякаш триста зида,
и морето между нас — като магия.

Само спомени ще има.
О, заслужили страданието вечери,
нощи, скътали надежда да те видя,
равнини на моя път, небесен свод,
който виждам и полека губя. . .
Окончателно, като изваяно от мрамор,
твое то отсъствие ще натъжава други вечери.

**РЕДОВЕ, КОИТО МОЖЕХ ДА СЪМ
НАПИСАЛ И ИЗГУБИЛ ОКОЛО
1922 ГОДИНА**

БЕЗГРОХОТНИ сражения на залеза
над крайните квартали,
все същите разгроми древни на небесна бран,
опустошителни зори, които тук достигат
от дъното пустинно на пространството
като от дъното на времето,
градини черни на дъжда, сфинкс в книга някаква,
която се страхувах да отворя,
и чийто образ все се връща в сънищата,
прахът и ехото, които ще сме скоро,
светлика на луната върху мрамора,
дърветата, които се издигат и пребъдват
като невъзмутими божества,
нощта взаимна и дългоочакваната вечер,
Уолт Уитман, неговото име е всемира,
нетрепващият в битка меч на крал
в притихналото русло на река,
саксонците, арабите и готите,
които, без да знаят, дават потеклото ми,
дали съм аз това дотук и всичко друго,
или това са тайни ключове и мъчни алгебри
на онова, което никога не ще узнаем?

Из „Луна насреща“ (1925)

ГЕНЕРАЛ КИРОГА³ ОТИВА С ДИЛИЖАНС НА СМЪРТ

ГОЛОТО корито на реката, опнато без жажда,
и луна, изгубена в захладането на зората,
и полето, в глад примряло, бедно като паяк.

Неохотно дилижансът се клатушкаше по стръмнината;
някаква кола наперена, грамадна, погребална.
Четири коня с петното на смъртта сред чернотата
теглежа шест страха и една безсънна храброст.

Редом с кочияшите от впряга преден язди негър.
Да отиваш с дилижанс на смърт, такова перчене!
Генерал Кирога пожела сред сенките да иде,
водейки шест-седем трупа без глави за свита.

Този кордобски размирник и измамник ловък
(размишляваше Кирога) с мен ли ще се справи?
Тук съм здраво закрепен и враснал сред живота,
както стълбът коневръзен в пампата е враснал.

Аз, през вечери безчетни надживял смъртта си
и чието име кара копията да потръпват,
няма да се разделя с живота посред тези камънаци.
Вятърът на пампата нима умира, мечовете мрат ли?

Но с изгряването на зората над Баранка Яко⁴
остриета, нетърпящи милост, се изсипаха над него;
и смъртта, която е за всички, риоханеца подкара,
а един от ударите на кама му спомни за Хуан Мануел⁵.

Вече мъртъв, в целия си ръст, безсмъртен, призрак вече,
се представи в ада, както Бог му бе отсъдил,
и под заповедите му идеха, разбити и окървавени,
изтерзаните души на хората и на конете.

САМОВЪЗХВАЛА НА НЕВЪЗМУТИМОСТТА

ПИСАНИЯ от светлина нападат мрака, по-чудесни
от метеорити.

Въздигащият се неузнаваем град укрепва над полето.
В живота си и в своята смърт уверен, аз гледам
честолюбците и ми се иска да ги разбера.

Денят им е тъй стръвен, както ласото във въздуха.
Нощта им е затихване на яростта в желязото,
готово да нападне.

Говорят за човечност.

За мен човечност е да чувствам, че сме гласовете на
една и съща бедност.

Говорят за родина.

Родината ми е сърдечен ритъм на китара, няколко
портрета и една старинна сабя,
молитвата забележима на върбака в свечеряванията.
Полека времето ме изживява.

По-тих от сянката си, блъсканицата пресичам на
надменната им алчност.

Те са насъщни, изключителни, заслужилите утрешния
ден.

А мойто име е един и всеки.

Минавам бавно като някой, който идва от така далече,
че и не се надява да пристигне.

МОНТЕВИДЕО

Понасям се по вечерта ти, както преумората по
милостивостта на склона.

Нощта като крило над плоските ти покриви се спуска.
Буенос Айрес ти предишният си, който през годините
спокойно се отдалечи.

Ти наш и празничен си, както в залива звездата
отразена.

Във времето вратичка тайна, твоите улици отвеждат в
миналото по-несложно.

Сияние, което ни изпраща утрото, над кротките
мътнеещи води.

Преди да озари решетката на моите прозорци, ниското
ти слънце благославя твоите крайградски къщи.

Град, който като стих звучи.

И улици — със светлина на патио.

ПОЧТИ СТРАШЕН СЪД

МОЙТО шляещо се *да не правиш нищо* си живее
и си дава воля в разноликостта на вечерта.
Вечерта е празник нескончаем и свободен.
В дъното на своето сърце се оправдавам и се
превъзнасям.

Аз свидетелствувах за света; признах чудатостта му.
Вечното възпял съм: своенравната луна сияйна и
ланитите, които възжелава любовта.

Славил съм със стихове града около мене
и разпръсващите се покрайнини.

Изразил съм смайване, където други виждат само навик.
Срещу песента на безучастните обжарих в залези
гласа си.

Своите предци по кръв и на мечтанията си предците
възхвалявал съм и съм възпял.

Бил съм на света и съм.

С крепки думи съм обвързал свойто чувство,
дето можеше да се прахоса в нежност.

Споменът за някаква извечна низост се възвръща
в моето сърце.

Както конят мъртъв, който приливът и отливът разпъват
на брега наново, се възвръща в моето сърце.

Още са, при все това, с мен улиците и луната.

Продължава да усажда на устата ми водата и стихът
не ми отказва своята музика.

Сещам ужаса на красотата; кой ли ще се осмели да ме
осъди, щом величествената луна на моята самота ме
оправдава?

Из „Санмартинска тетрадка“ (1929)

МИТИЧНО ОСНОВАВАНЕ НА БУЕНОС АЙРЕС

ПО тази ли река дремлива и блатиста си пробиха
път корабните носове, да основат родината?
Прииждаха нашарените корабчета по вълните
сред камалотовите* дебри на измамното течение.

Размислим ли добре, да предположим, че реката
лазурна бе тогава, сякаш небесата я родиха,
с червената звезда, мястото която отбелязва,
където Днас⁶ гладувá, а индианците се нагостиха.

Безспорното е, че откриха пристан тук мъжете
подир едно море, за пет луни преплавано
и при това препълнено с чудовища и със сирени,
и с канари магнитни, що компаса подлудяват.

Скрепиха няколко разклатени къщурки на брега ѝ,
с носталгия заспаха. Казват, че покрай Риачуело⁷,
но са измислили това, в Ла Бока изковани.
Каре от къщици стоеше и в квартала ми: в Палермо⁸.

Едно каре от къщици, но сред полето равно,
изложено на зазорявания, дъждове и вятър.
Каре подобно още се крепи в квартала:
между Серано, Гватемала, Парагвай и Гуручага⁹.

* Камалоте — водно растение по големите реки на Южна Америка с влачеци се коренища, което образува заедно с други растения плаващи островчета. — Б. пр.

Едно дюкянче, розово като гърба на карта,
изгря и в задната му стая заиграха труко*;
дюкянът розов процъфтя, в събрат израсна,
но вече господар на ъгъла, суров, намусен.

Огласяше простора първата латерна с хода си
раздрънкан, с хабанерата** и своя дрезгав гринго.
Оградата на склада вече прогласяваше за ИРИГОЙЕН¹⁰,
пиано някакво изпращаше танга от Саборíдо.

Подобно роза магазинче за тютюн облъхна вредом
запуснатото място. На залез, в прежното унасян,
отново миналото призрачно споделяха мъжете.
Едничко нещо само липсваше: отсреща тротоарът.

На мене ми се струва басня да е съграден Буенос Айрес:
Тъй изначален ми се струва, както въздухът или водата.

* Вид игра на карти с наддаване, много популярна в Ар-
жентина. — Б. пр.

** Хабанера — мелодия и танц, зародили се в Хава-
на. — Б. пр.

КВАРТАЛ СЕВЕР

ТОВА е разгласяването на една такава тайна,
която е държана под възбрана по небрежност и от
безполезност,
на тайна без потайност, без полагане на клетва,
която безразличието само е направило такава:
привично е за хората и здрачовете да я притежават,
опазва я забравата, най-жалка разновидност на
потайността.

Отдавна някога приятелство ни свързваше с квартала,
предмет на втръсване и пристрастяване като нещата
в любовта;
доколкото остана от онази вяръност, то е
в откъслечни подробности, които ще отмрат:
в милонгата*, която за *Петте къшета* си припомня,
във патното като издръжлива роза сред източващите
се стени,
във фирмата поизбеляла, на която се чете все още
Цветето на Севера,
в момците на китарата и картите от дъното на магазина,
в застиналата памет на слепеца.

Онази разпокъсана любов е нашата унила тайна.

* Милонга — характерна бавна мелодия и танц, зародили се към 1870 г. в крайните квартали на Буенос Айрес и Монтевидео. — Б. пр.

Отива си незримо нещо от света,
една любов, просторна като музика.

Отдалечава се от нас кварталът,
издадените мраморни балкончета не ни възправят пред
небето.

Отпада боязливо нежността ни в неохота,
звездата на *Петте кьошета* не е вече същата.

Но вечно и безшумно —
в неща несвързани, изгубени, каквито са си винаги
нещата,
във евкалипта с жилестото му небе от сянка,
в бръснарското легенче, сбрало изгрева и залеза —
пребъдва онзи факт приятелски и услужлив,
онази тайна преданост, която словото ми вече
разгласява:
кварталът.

Из „Творецът“ (1960)

ПОЕМА ЗА ДАРОВЕТЕ

На Мария Естер Васкес¹¹

СЪС сълзи или упрек аз не принизявам
Изявата на моженето безгранично
На Бога, който със ирония отлична
Ведно с нощта и книгите ми подарява.

Владетели на този книжен град направи
Очи без светлина той, да прочитат
В библиотеките на сънищата те успяват
Брътвежа на откъслеците само, от зорите

Отстъпени на тяхното усърдие. Обсипва
Ги с толкова писания денят напусто,
По-трудни и от ръкописите изкусни,
Които пепелища в Александрия засипват.

От глад и жажда (ни разказва митът)
Сред извори, градини, крал умира; л;
Какво, без изход, сред стените дира
На сляпата библиотека в глъбините.

Атласи, Изтокът и Западът, и бездни
От векове, династии, вселени,
И космогонии, и символи нетленни
Предлагат ми стените, безполезно.

Залутан в мрака си безок, полека
Изследвам своя път с тояжка мудро,

Аз, който си представях Рая, буден,
Като една несвършваща библиотека.

Това, което никой не нарича сякаш
Сляп случай, тук се разпорежда;
Друг вече бе даряван в прежни
Мъгливи вечери и с книгите, и с мрака.

И лутайки се в сглъхналите коридори,
Аз чувствам често с ужас стародавен,
Че другият съм, мъртвият отдавна,
Тогавашните дни и крачки тук повторил.

От двамата кой пише тази тук поема
На разнолико аз и мрак едничък?
И важна ли е думата, с която ме наричат,
Ако ни свързва неделима анатема?

Грусáк¹² ли, Борхес ли, с любов заставам
пред този свят, променящ се и гаснещ,
Блед като пепел стихнала, неясна,
Която на съня прилича или на забрава.

НА ЕДИН СТАР ПОЕТ

ТИ бродиш на Кастилия в полята,
Унесен, виждаш ги едва. Един заплетен
Библейски стих Йоанов е предмета
На твоето внимание, не бледината

На залеза. Бълнува светлината вяла
И от пределите на Изтока възлиза
Карминена луната на разправа близка,
Която може би е на гнева Му огледало.

Повдигаш поглед и я гледаш. Несъзнато,
В миг нещо твое в паметта извиква вяло
Възпоминание и гасне. Свеждаш побеляла

Глава и продължаваш да вървиш улисан,
Без да си спомниш своя стих написан:
*Надгробният му надпис — кървава луната*¹³.

ДРУГИЯТ ТИГЪР

And the craft that createth a semblance.

MORRIS: *Sigurd the Volsung* (1876)*14

РАЗМИШЛЯВАМ си за тигър. Полумракът
възхвалява
Разпрострялата се всепоглъщаща Библиотека
И изглежда сякаш че отдалечава рафтовете;
Силен и невинен, с кръв опръскан, млад,
Ще върви през своята гора и своята утрин
И ще отпечатва своята следа по тинестия
Бряг на някоя река, чието име и не знае.
(Няма в неговия свят ни имена, ни минало,
Нито бъдеще, а само миг безспорен.)
И ще превъзмогва разстоянията необятни,
И ще помири сва в сплетения лабиринт
На уханията мириса на зазоряването
И пленителния мирис на елена.
Между ивиците на бамбука разгадавам
Ивиците му и предусещам гъвкавия скелет
Под великолепната трептяща кожа.
Безполезно се изпречват между нас изпъкналата
Морска шир, пустините върху планетата;
Тук, от къщата в едно пристанище далечно
На Америка от Юга, те следя и те сънувам
Днес, о, тигър от онези брегове на Ганг.
Вечерта в душата ми прелива и размислям,
Че е призоваваният от стиха ми тигър,

* И вещината, що създава външна прилика.
МОРИС: Зигурд Волсунг (1876) (англ.). — Б. пр.

Тигър някакъв от символи и сенки,
Серия е само от литературни тропи
И от спомените от енциклопедията,
А не тигърът фатален, перлата зловеща,
Който, някъде под слънцето или луната,
Изпълнява си в Бенгалия или Суматра
Всекидневното от любов, безделие и смърт.
Противопоставил съм на тигъра от символи
Истинския, онзи с пламенната кръв,
Който взема кървав данък от рода на биволите
И днес, на 3 август 1959-а,
Разпростира по ливадата една спокойна
Сянка, но самият факт, че аз го назовавам
И че предполагам неговите рамки на живот,
Фикция го прави на изкуството, а не създание
от подобните, които ходят по земята.

Трети тигър ние ще потърсим. Този
Ще е, както и останалите, форма
В моя сън, една система от човешки
Думи, а не тигърът гръбначен,
Който, отвъд всяка митология,
Тъпче по земята. Зная го добре, но нещо
Ми налага тази авантюра безгранична,
Древна и безсмислена, и постоянствам
Да издирвам, докато преваля вечерта,
Онзи други тигър, не описвания от стиха.

ПРИ НАВЛИЗАНЕ В АНГЛОСАКСОНСКАТА ГРАМАТИКА

С НАВЪРШВАНЕ на петдесето поколение
(Такива бездни времето на всички ни предлага)
Се връщам на брега откъснат на река голяма,
Която драконите на викинга не достигнаха,
При недодяланите и усърдни думи,
Които с устни, станали отдавна прах,
Използвах в дните на Нортумбрия и Мерсия¹⁵,
Преди да стана Хейзлам¹⁶ или Борхес.
Тъй в събота прочетохме, че Юлий Цезар
Бе първият, дошъл от Ромбург¹⁷, за да покори Британия;
Преди да се наляят гроздовете, ще съм слушал
Гласа на онзи славей от загадката
И скърбите на дванадесетте войници,
На своя крал над гробницата бдящи.
На символи за други символи, на варианти
От бъдещия немски и английски ми приличат тези думи,
Които някога си бяха образи
И ги употреби един човек да славослови меч или
морето;
От утре ще се върнат към живот,
От утре *fyr* не ще е *fire**, а съдбата
На бог опитомен и променлив,
Към който не е дадено да гледаме без древно
удивление.
Благословена да е плетеницата

**Fyr* (староангл.), *fire* (англ.) — огън. — Б. пр.

Безкрайна на причините и следствията,
Която днес, преди да ми открие огледалото,
В което никого не ще съзра, или ще видя другиго,
Ми преотстъпва съзерцанието чисто
На един език на зазоряването.

АДРОГЕ¹⁸

НЕ се бои в нощта неразгадана никой,
Че между черните цветя ще се изгубя
На парка, дето свят порядък блика —
Към носталгичните любови дружелюбен

Или към леността на вечерите — изтъкаван
От птицата, изглаждаща една и съща песен,
От струя звънка, от беседката мъглява,
От статуята и руината в света унесен.

Сред мрака пуст и черен порта черна
Бележи (знам го) границите мирни
На този свят от прах и от жасмини,
Мил на Верлен и мил на Хулио Ерера¹⁹.

Целебен мирис се разлива в тъмнината
От евкалиптите: отколешният мирис,
Отвъд словата или времето извиращ,
На дните прежни спомнящ времената.

Там моите стъпки търсят и намират
Очаквания праг. Терасата отгоре
Оформя тъмния му ръб, неспирно
Канелката отмерва капки в двора.

Отвъд вратите спят съня неверен
Онез, които в сънищата още
Са господари, в добите среднощни,
На мъртвите неща и ширнатото вчера.

Познавам всяка дреболия в тази стара
Постройка: люспите от слюда, нежни,
По сивкавия камък, който се оглежда
В помътеното огледало заран,

И лъвската глава, захапала надменно
Метална гривна, и стъклата цветни,
В които пред момчето красотата светва
На свят червен и друг, зелен свят.

Оттатък случая или смъртта остават
И всяко нещо своята история си има,
Но само в паметта тук всичко става,
Това четвърто измерение, пак зримо.

Там, в нея, само в нея са сега те,
Градините и дворчетата. В кръг магичен
Ги пази миналото безгранично,
Ведно обхванал свечеряването и зората.

И как можах аз да изгубя този
Порядък на неща обичани и скромни,
Които в недостъпността си днес напомнят
Дарените на първия Адам от Рая рози?

Първичната печал на потрес древен,
Помисля ли за този дом, ме изумява
И не разбирам как тъй времето минава
Аз, който съм агония и кръв, и време.

ПОЕТИЧЕСКО ИЗКУСТВО

В РЕКАТА да се взреш, от време и вода,
И да си спомниш, че е времето река,
Да знаеш, че и ние се изгубваме като река,
Че отминават нашите лица като вода.

Да сещаш, че будуването е друг сън,
Присънваш си, че не е сън, и че смъртта,
Която тленното ни тяло плаши, е смъртта
От всяка нощ, която се нарича сън.

В деня или годината да виждаш символ
На дните на човека, на годините,
горчивината да превръщаш на годините
В звучаща музика, роптание и символ,

В смъртта съня да виждаш, в залеза —
Печално злато, че такава е поезията,
Ведно и нища, и безсмъртна е. Поезията
Като зората се възвръща или залеза.

Понякога във вечерите нечие лице
Към нас се вглежда от глъбта на огледалото;
Изкуството ще трябва да е като огледало,
Което да открива собственото ни лице.

Разказват, Одисей, преситен с чудеса,
Заплакал от любов, щом различил Итака,
Зелена, делнична. Изкуството Итака
Е от зелена вечност, не от чудеса.

И също е като реката безконечна,
Протича и остава, огледало е на същия
Непостоянен Хераклит, единосъщия
И вечно друг, като реката безконечна.

ПРЕДЕЛИ

ИМА един ред от Верлен, който така и не ще си
припомня.
Има една улица наблизо, която е непристъпна
за крачките ми,
Има едно огледало, което ме е видяло за последен път,
Има една врата, която съм затворил до свършека
на света.
Сред книгите в моята библиотека (гледам ги)
Има някоя, която вече не ще разтворя никога.
Това лято ще навърша петдесет години;
Смъртта ме изхабява непрестанно.

*От „Надписи“ от Хулио Платеро Аедо
(Монтевидео, 1923)*

Из „Другият, същият“ (1964)

ЗА АДА И ЗА РАЯ

НЕ се нуждае Адът божи
от блясъка на огъня. Когато
тръбите прогласят Съда Последен
и се разтвори земната утроба,
и от праха народите възкръснат,
за да се покорят на неотменната Присъда,
пред взора няма да е с деветте си кръга
обърнатата планина; ни залинялите
полета с вечни асфоделии²⁰,
където на стрелеца призрактъ преследва
кошутиния призрак безконечно;
ни огнена, вълчицата на сетното
стъпало в пъкъла на мюсюлманите,
предхождаща Адам и наказанията;
нито металите необуздани, нито даже
на Милтън²¹ тъмнината въплътена.
Не ще гнети омразен лабиринт,
в желязо целият и в палещ огън,
душите изумени на окаяните.

Нито пък в дъното на времената се опазва
градина отдалена. Господу не са потребни,
за да въздава за заслугите на праведния,
светлинни сфери, концентрични схеми
на тронове, господства, херувими,
нито на музиката призрачното огледало,
ни дълбините без предел на розата,

ни гибелния блясък на един-единствен
от Неговите тигри, ни изящството
на залез бледожълт в пустинята,
ни древният, начален привкус на водата.
Не знае милосърдието Му градини,
ни светлината на надежда или спомен.

В кристала на един сън зърнах бегло
нам обещаваните Рай и Ад:
когато прогласят Съда тръбите
последни и хилядолетната планета
се изличи, и ненадейно рухнат,
о, Време!, ефимерните ти пирамиди,
на миналото цветовете и чертите
ще доизбистрят в тъмното едно лице
застинало, правдиво, спящо, неизменно
(на твоята любима може би, а може твоето)
и съзерцаването на това тъй близо редом
лице недосегаемо, нетленно, безпределно,
ще бъде за отхвърлените Адът;
а за избраните ще бъде Раят.

1942

ПОЕМА ПО ДОГАДКИ

Доктор Франсиско Лаприда²², убит на
22 септември 1829 г. от монтонеросите на
Алдао²³, размишлява, преди да умре:

СВИСТЯТ куршумите в решителната вечер.
Подухва вятър и разнася пепел вятърът,
угасва този ден и гасне битката
накъсана, и е на другите победата.
Печелят варварите, гаучо печелят.
Аз, който правото изучих и каноните,
самият аз, Франсиско де Лаприда,
с гласа си прогласил независимостта
на тези варварски провинции, разбит,
с лице, изцапано от кръв и пот,
без всякаква надежда, нито страх, изгубен,
на юг през крайните квартали бягам.
Подобно онзи гибелин в Чисталището²⁴,
когото, бягащ и обагрящ равнината с кръв,
смъртта бе ослепила и бе покосила
до тъмната река, която името отнася,
така и аз ще падна. Днес е моят час.
Прииждащата нощ откъм блатата
ме дебне и забавя. Чувам аз копитата
на буйната ми смърт, която ме сподиря
с ездачи, с конски бърни, с пики.
Аз, който жаждах да съм друг, да съм човек
на книгите, сентенциите, мненията,
ще легна под откритото небе наскред блатата;
но пълни ми гръдта необяснимо
едно ликуване потайно. Срещам се накрая
със своята съдба южноамериканска.

До тази вечер гибелна ме водеше
многообразен лабиринт от стъпки,
тъкан от дните ми след онзи ден начален
на детството. Накрая съм открил
на своите години ключа скрит,
съдбата на Франсиско де Лаприда,
онази, недостигащата буква, свършения
си облик, който Бог познава изначално.
Постигам в огледалото на тази нощ
неподозираният си извечен лик. Кръгът
ще се затвори. Чакам тъй да бъде.

Краката ми настъпват сенките на пиките,
които ме сподирят. Присмехите на смъртта,
ездачите, конете, гривите им
надвисват върху мене. . . Първи удар вече,
коравото желязо вече, цепещо гърдта ми,
камата, някак свойска, в мойто гърло.

1943

НА ЕДИН НЕГОЛЯМ ПОЕТ ОТ АНТОЛОГИЯТА

КЪДЕ е споменът за дните,
които бяха твои на земята и заплитаха
горчивина и щастие, и бяха целият всемир за теб?

Реката на годините отмерена
ти е отнесла; ти си просто дума в указателя.

Дариха други с безпределна слава боговете,
със знаци почетни и надписи, и паметници,
и прецизни биографи;
за тебе знаем само, незабележим приятелю,
че в славея си се заслушал една вечер.

Сред асфоделиите²⁵ на тъмната леката ти сянка
ще да си мисли, че скъперници били са боговете.

Но дните са от тривиални дреболии плетеница
и ще ли има по-добра съдба от пепелта,
с която е направена забравата?

Отправиха към други боговете
неумолимите лъчи на славата, които стигат до
сърцевината
и открояват всякоя пукнатина,
на славата, която кара да посърне розата,
като я тачи;
по-милостиви бяха с тебе, брате.

В самозабравата на свечеряване, което няма да
премине в нощ,
гласа на славея на Теокрит ти слушаш.

СТРАНИЦА, ПРИПОМНЯЩА ПОЛКОВНИК СУАРЕС, ПОБЕДИТЕЛ ПРИ ХУНИН²⁶

ВАЖНИ ли са немотията, изгнанието,
унижението да старееш, сянката растяща
на диктатора над родната страна, онази къща в Барио
дел Алто,
която братята продадоха, докато той воюваше,
и дните безполезни
(дни, които някой се надява да забрави, дни, които
някой знае сам, че ще забрави),
щом той постигна своя звезден час, на кон,
в пампата открита при Хунин, сякаш на сцената на
бъдещето,
като че амфитеатърът от планини бе бъдещето.

Важно ли е времето отлитащо, щом в него
имало е пълнота, екстаз, едничка вечер.

Воюва́ тринадесет години във войните на Америка.
Накрая
жребият му го доведе в Източните области²⁷,
в полетата на Рио Negro²⁸.
В свечеряванията той може би е мислел,
че за него тази роза е разцъфнала:
кървавата битка при Хунин, мигът безкраен,
в който се допряха пиките, заповедта,
с която почна битката,
поражението вече и сред грохота
(не по-малко ненадеен и за него, както за войската) —

неговият глас, крещящ към перуанците да атакуват,
светлината, устремът и цялата съдбовност на атаката,
яростният лабиринт на армиите,
битката със пики, при която не отекина нито изстрел,
*готът*²⁹, от оръжието му пронизан,
щастieto и победата, умората, започващата дрямка,
хората, умиращи наред блатата,
и Боливър, произнасящ думи несъмнено исторически,
и залязващото слънце, и възвърнатият вкус на виното и
на водата,
и загиналият, без лице, защото го потъпка битката и
заличи...

Неговият правнук пише тези стихове и тих глас
на кръвта от древността до него стига:

— Важна ли е битката ми при Хунир, ако е само
славен спомен,
дата, учена за изпит, или място от атласа.
Битката е вечна и ще мине и без пищността
на същинските войски с тръбите бойни;
Хунир са двама граждани, които на пресечка улична
проклинат някакъв тиран,
или е някакъв човек незнаен, който сред затвора гине.

1953

МАТЕЙ, XXV, 30³⁰

МОСТЪТ пръв на гара Конститусион и под краката ми
Грохотът на влакове, които изтъкават лабиринти от
желязо.

Пушек и изсвирвания изкатерваха нощта,
Неочаквано превърната във Страшен съд. От невидимия
хоризонт

И от дълбините в мен един безспирен глас
Каза всичкото това (това, не тези думи,
Моят жалък днешен превод на една-едничка дума):
— Хляб, звезди, библиотеки източни и западни,
Карти за игра, дъски за шах, галерии, подземия и
капандури,

Тяло на човек, да ходиш по земята,
Нокти, продължили да растат в нощта, в смъртта,
Тъмнина безпаметна, претрупани огледала,
които умножават,
Склонове на музиката, най-покорната от формите
на времето,

Граници на Уругвай и на Бразилия, коне и утрини,
Гира бронзова и екземпляр от Сага за Гретир³¹,
Алгебра и огън, боят при Хунин в кръвта ти,
Дни, по-многолюдни от романи на Балзак,
ухание на мадреселва*,
Любовта и навечерието на любов, и спомени непоносими,

* Орлови нокти — пълзящо растение с уханни жълтеникави цветове. — Б. пр.

Сънища като заровено имане, разточителният случай,
Или паметта, където не надниква никой без завиване
на свят,
Всичкото това ти беше дадено и също —
Пицата изконна на героите:
Фалшът, поражението, унижението.
Всуге сме те обдали с океана,
Всуге слънцето, което гледаха очите очаровани
на Уитман;
Пропилял си си годините и са те пропиляли те,
И не си написал още своята поема.

1953

КОМПАС

На Естер Сембораин де Торес³²

СЛОВА нещата са под този небосклон,
С които Някой или Нещо, ежечасно,
Реди безспир гълчавата ужасна,
Историята на света. В объркан строй

Минават Картаген и Рим, аз, ти и той,
Неразгадаемият ми живот, агонията сладна
Да си загадка, криптограма, зар неясен
И цялото разноезичие на Вавилон.

Зад името остава онова, което е неназовимо;
Усетих тягата, която сянката му има
Чрез тази синкава стрелка, блестяща, лека,

Към границите на едно море простряна,
Подобна на часовниковата, насън видяна,
Или на птица спяща, трепваща полека.

ПРЕДЕЛИ

СРЕД тези улици, които в залеза се гушат,
Ще има някоя (не знам коя), която вече
За сетен път съм минал равнодушен
И без да се досещам за това, обречен

На Онзи, нормите всевластни предрешаващ
И мярката, неотменяема и скрита,
На форми, сънища, на сенките наяве,
Живота тук които сплитат и разплитат.

Ако за всичко има срок и мяра също,
И сетен път, и никога отново, и забрава,
Кой ще ни каже за кого от тази къща,
Без да го знаем, краят приближава?

Отвъд стъклото сивкаво денят проблясва
И сред купчината безформена от книги,
Разстлали сянка върху масата неясна,
Ще е и някоя, която няма да отворим нивга.

В квартала южен има порта разградена —
И вътре в двора делви и смокини, —
Която е за моите стъпки забранена,
Като да е на литография старинна.

Завинаги една врата след теб си дръпнал
И огледало някъде очаква те напразно;
Изглежда ти пресечката така достъпна,
Ала, четирилик, я охранява Янус.

Сред всичките ти спомени един остава,
Изгубен безвъзвратно и безследно;
Над онзи извор няма да те съзерцават
Ни грейналото слънце, ни луната бледна.

Не ще повтори твоят глас персиецът което
За рози, птици на езика си изрече,
Когато залезът притихнал още свети
И искаш паметни неща да кажеш, вечни.

А езерото и безспир течаща Рона³³ —
Самото вчера, над което днес се свеждам?
Ще е изгубено навеки, Картаген подобно —
Латинецът пожар и пясък му отрежда.

Дочувам сякаш в утрото грижовното шумене
На множества, които бавно се отдалечават;
Те са ценялото ме и забравило за мене;
Пространство, време, Борхес вече ме оставят.

ТАНГОТО

КЪДЕ ли, горестта разнитва, са онези,
Които няма ги отдавна, сякаш има
места, където Вчера да е постижимо,
Да бъде Днес и Досега, и Още, да не чезне?

Къде ли е (повтарям) дръзкият злосторник,
Установил из кривините, с прах покрити,
Или в отдалечени селища укрити
На ножа сектата, на злата непокорност?

Къде ли са онези, минали тревожно,
На епопеята оставили по епизод и
На времената — мит, които без изгода,
Ненавист или страст се хващаха за ножа?

В легендата ги търся, в сетната жарава,
Която като някаква ефирна роза
Запазва нещо от онази шайка грозна
На Балванера³⁴ и Коралес оттогава.

Какви пустини или тъмни кривини оттатък
В света отвъден обитава днес, юначна,
На онзи сянката, що беше сянка мрачна,
Мураня, за Палермо³⁵ бога на камата?

А съдбоносният Ибера (над когото
Светните да се смилят), на моста брата
Убил си, за това, че го надмина Нято
В убийствата, и тъй се изравниха в злото?

Изчезва митологията на кинжали,
Полека-лека сред забравата потъна;
Загуби се напева за геройства тъмни
В сметта на полицейските анали.

Жарава друга има, друга роза жарка
На пепелта, която още ги повтаря;
Там пребивават синковците легендарни
И тежко мълчаливата кама се мярка.

Макар враждебната кама или камата също —
Самото време — сред калта да ги затриха,
Оттатък времето или смъртта най-лиха
В тангото живи тези мъртърци се връщат.

Сега са в музиката, в струните сърцати
На своенравната китара придирчива,
Която вплита сред милонгата щастлива
И празника на храбростта, и простотата.

В запуснатото въртележката лудува
С коне и лъвовe и ехото донася
Тангата на Арóлас и на Греко, тях съм
Видял по тротоарите да ги танцуват,

В миг, който днес изплува самостоен —
Без сетне, без преди, срещу забрава всяка —
И който с привкус на изгубеното чака,
Изгубеното, станало отново мое.

Акордите отколешни неща събуждат:
Друг двор и предусещана лозница стара.
(Зад бдителните си стени кварталът южен
Една кама опазва и една китара.)

Тангото, тази демония, този вихър,
Отрудените ни години предизвиква;
От прах и време сътворен, човекът стихва
Далече преди мелодичните извивки,

Който време само са. Тангото сплита
Миражно минало, но някак си бесмъртно,
Възпоминанието невъзможно да си мъртъв
При схватка, на пресечка из покрайнините.

ЕДНА РОЗА И МИЛТЪН³⁶

ОТ поколенията рози, в глъбините
На времето които са се изличили,
Аз искам от забрава да се е спасила
Една, без белег или знак между нещата,
Които минаха. Съдбата ми дарява
Предимството това смълчано цвете
Да назовавам първи, тази роза сетна,
Която Милтън до лицето си е приближавал,
Без да я вижда. О, ти, жълта ли, червена,
Или пък бяла роза в изличената градина,
По чудодееен начин остави, което мина
Безпаметно, и засияй в стиха пред мене —
От мрак, кръв, рогова или от злато —
Като незримата на оня бард в ръката.

ПРОБУЖДАНЕТО

РАЗВИДЕЛЯВА се и се надигам суетливо
От сънищата към съня наяве дружен
И връщат си нещата своите нужни,
Очаквани места и в днешното се влива,
Замайващ и просторен, вчерашният ден:
Вековните миграции на милиони
Ята и племена, безброят легиони,
С оръжие разбити, Рим и Картаген.
Възвръща се историята всекидневна:
Гласът ми, моето лице, съдба, боязни.
Ех, ако другото пробуждане, смъртта ни,
Предложеше ми време, памет да не е потребна
За името ми и което бил съм дотогава!
Ех, ако в утринта ѝ имаше забрава!

САРМИЕНТО³⁷

МРАМОРЪТ и славата не го потискат.
Нашата риторика усърдна не пригласяда
Ъгловатата му същина. Кресливо
Отпразнуваните стогодишнини и дати
Не заставят този мъж самотен да е
По-малко човек. Не е едно старинно ехо,
Умножавано във лоното на славата,
Или като този или онзи малодушен символ,
С който диктатурите да могат да си служат.
Той е просто той. Свидетелят е на родината,
Този, който вижда нашия позор и слава,
Бликащата светлина на Май³⁸ и ужаса на Росас³⁹,
И останалия ужас, и невидимите дни
На угриженото бъдеще. Защото той е някой,
Който още ненавижда, люби и се бори.
Зная, че в онези септемврийски зазорявания⁴⁰,
Тях не ще забрави никой, нито пък ще може
Да опише, го почувствахме. Неотстъпчивата му
Обич иска да ни съхрани. Той нощ и ден
Броди посред хората, които му изплащат
(За това, защото не е мъртъв) надница от хули
Или от благоговение. Унесен
В продължителното си мечтание като в кристал
Магичен, който едновременно затваря трите
Образа на времето, което е преди, сега и после,
Сармиенто още ни твори в мечтите си, мечтателят.

КАМДЪН, 1892⁴¹

НА вестниците и кафето ароматът,
Неделята и скуката ѝ. Утрин ранна
И на разгънатите листи — бездиханни
Алегорични стихове е отпечатал
Един щастлив събрат. Главата побеляла,
Изнемощял е старецът сред своята скромна
Бедняшка стая. Безполезно си припомня
Тицето свое в обезсиленото огледало.
Тицето, мисли, вече без да се учудва,
Което вижда, е самият той. Докосва
Разсеян устните, брадата къдрокоса.
Че е далече краят. Произнася трудно:
Едва съм жив, но съчетавах в ритми
Кивота с блясъка му. Бях Уолт Уитман.

МИГЪТ

КЪДЕ остават вековете, времето къде е
На мечове, които на татарите се присъниха,
Къде са крепките стени, които изравниха,
Къде дървото на Адам и другото, в Юдея?
Самотно настоящето е. Паметта отново
Съгражда времето. Вървежът на стрелките
Е навик и измама. Суета е скрита
В годината, тъй както и в анализите световни.
Между зората и нощта е цяла бездна
От светлини, агонии и безпокойства;
Лицето там не е ликът ти свойствен,
В огледалата мътни на нощта което се оглежда.
Неосезаемо и вечно мимолетното Сега е;
Рай друг не чакай, нито Ад друг ще познаеш.

СОНЕТ ЗА ВИНОТО

В КОЙ век и царство, под какво ли звездно
Разположение, в кое потайно вчера,
Несъхранено в мрамора, щастлива произлезна
Идеята веселието да се изнамери?
През златни есени го изнамериха. Червено,
През поколенията виното потича,
Както на времето реката, и по пътя пенен
Със своя огън, лъвове и ритми ни увлича.
В нощта ликуваща или в деня безславен
Възнася радостта ни или ужаса смалява
И дитирамбът нов, със който го възпявам,
Арабинът и персът посветиха му отдавна.
О, вино, моята история ме научи да гледам
Тъй, сякаш в паметта е вече пепел бледа.

1964

I

СВЕТЪТ не е вълшебен вече. Ти си изоставен.
Не ще споделяш с нея лунната позлата,
Ни сънните градини. Вече е луната
Сега на миналото огледалото неравно,
Кристал от самота, светило е от спазми.
На сплетените пръсти и челата сбогом,
Сближавани от любовта. Сега най-много
Да имаш прѣдания спомен, дните празни.
Не губи никой друго (казваш си безцелно)
Освен това, което не е притежавал
И няма още, но не стига просто смелост,
За да изучиш майсторството да забравяш.
Едничък символ, роза само, те изгаря,
Да те убие може звъннала китара.

II

НЕ ще съм повече щастлив. Дали е важно.
Светът дарява ни от толкова посоки;
Един какъвто да е миг е по-дълбок и
Многообразен от морето. Толкова протяжни
Са часовете, но животът ни е кратък,
Едно потайно чудо ни причаква властно,
Смъртта, морето друго и стрела опасна,
Която ни избавя от деня и от луната,
И любовта. Това, което ти ми даде
И взе ми, щастието, трябва да е зачертано;
Което беше всичко — нищо днес да стане.
Да бъда тъжен ще е моята наслада,
Ненужната привичка, дето все ме връща
В квартала Юг, към ъгъла, вратата съща.

EVERNESS*

ЕДНО не съществува на света. Забравя.
Бог шпаката опазва заедно с метала
И в паметта си на пророк държи изцяло
Луните прежни и които ще изгряват.

Битува всичко. Хилядите силуети,
Които между здрача сутрешен и нощен
В огледалата ти оставяше лицето
И занаятчиците които ще оставя още.

И всичко част е от кристала неизменно
На тази памет, многоликата вселена;
Край нямат коридорите ѝ непрогледни,

Затварят се вратите им зад твойто рамо;
И на отвъдната страна на залезите само
Сиянията, първообразите ще съгледаш.

* Неологизъм, съществително име, създадено от наречието
ever (англ.) — винаги, постоянно. Означава постоянност. —
Б. пр.

СПИНОЗА

РЪЦЕТЕ на евреина, почти прозрачни,
Шлифоват лещите сред зрака сетен⁴²,
А вечерта захлажда, плаши здрачът.
(Една на друга вечерите са ответни.)

Ръцете си и във простора хиацинтов,
Оттатък гетото изгубващ цвят полека,
Почти не забелязва, умълчан, човекът,
Комуто се присънват светли лабиринти.

Не го смущава славата, отблясък спорен
На сънища в съня на огледало второ,
Ни обичта девическа, тъй безпокойна.

Свободен от метафората и митà сега е.
Шлифова мъчния кристал: безкраен,
Плана на Онзи, който е звездите Свои.

НА ЕДНА МОНЕТА

БУРНА и студена бе нощта, когато отпътувах от
Монтевидео.

Докато завивахме край Серо⁴³,
хвърлих ей така от палубата горна
някаква монета, блясна и потъна в мътните води,
късче светлина, което грабнаха веднага времето и
мракът.

Стори ми се, сякаш съм извършил безвъзвратна стъпка,
че прибавям към историята на планетата
две поредици безспирни, успоредни, може би безкрайни:
моята съдба — от безпокойства, от любов и от
превратности суетни.

и на онзи малък диск метал съдбата,
който ще дарят водите на увеличащата бездна
или на далечните моря, които още глождат
костите на финикиеца и на саксонеца.

Всеки миг от моя сън или будуване
съответствува на друг за сляпата монета.

Някой път съм чувствал угризения,
друг път завист

зарад теб, която като нас във времето и неговия
лабиринт си,
но не го узнаваш.

СЪНЯТ

АКО сънят ни (както се говори) бил е
Покой, почивка на разсъдъка бездейна,
Защо усещаш, ако те събудят ненадейно,
Че от безценно щастие са те лишили?
Защо тъй тъжно е да се събуждаш рано?
Денят ограбва ни един дар непонятен,
Тъй съкровен, достъпен само в унес, пратен
Посред безсъницата, позлатяван странно
Със сънища, които могат да са уродливи
Отсенки от съкровищницата на мрака,
От свят безвременен да са, безимен сякаш
И който в своите огледала денят разкривя.
Ти кой ще се окажеш тази нощ, когато
Преминеш на съня неясен зад стената?

БУЕНОС АЙРЕС

ПРЕДИ те търсех в твоите предели сини,
Които с вечерта и равнината се преливат,
В решетката прозоречна, която скрива
Прохлада древна от седрони* и жасмини.
Ти беше на Палермо в паметта — кварталът —
И в неговата митология предишна
На карти и кама, в онези тъй излишни,
От позлатяван бронз, по портите чукàла
Със форма на ръка и със халка. Усещах
Те в дворчетата на квартала Юг, в лениво
Нарастващите сенки в тях, които смиват
Източените си контури и нощта посрещат.
Сега си в мене. Ти си моята неясна
Съдба, това, което със смъртта погасва.

* Седрон — уханно градинско растение с горчиви семена. — Б. пр.

НА СИНА⁴⁴

НЕ аз — теб всички мъртви те създават.
Баща ми и бащата негов, и предците;
Те лабиринта от любви на съдбите,
Пространен, от Адам насетне, начертават,
От Каина и Авел сред пустинята, в зората
Тъй древна, че е митология тя вече,
И стигат, плът и кръв, до този ден далечен.
От бъдещето, в който те пораждам на земята.
Долавям множеството им. Това сме всъщност;
И посред нас си ти и синовете твои,
Които ще създаваш. Сетните в безброя —
И тези на червенокосия Адам. Аз също
Съм и останалите. Вечността в нещата
На времето се vyplъщава, те са форми кратки.

Из „Възхвала на тъмнината“ (1969)

ЛАБИРИНТЪТ

И ЗЕВС не ще разнищи каменните мрежи,
които ме ограждат. Сам не помня вече
кой друг съм бивал; следвам пътя безсърдечен
и ненавиждан сред стените неизбежни,
по който своята съдба намирам. Прави,
галериите в тайни кръгове извиват
накрая на годините. И парапети сиви,
в които дните пукнатини правят.
В бледнеещия прах разчетох вече
следи, които плашат. Вятърът донася
в надвисналата вечер рев ужасен
или на рев отчайващ ехото далечно.
Аз знам, че в мрака има Друг, чиято
съдба е пустошите да мори с досада,
които сплитат и разплитат този Хадес⁴⁵,
Той жажда моята кръв и моята смърт пресмята.
И двамата се търсим. Но дано да може
край на очакването този ден да сложи.

ВЕЩИТЕ

МОНЕТИТЕ, бастунът, ключовете, плаха
Ключалката, бележките позакъснели,
Тях няма малкото ми дни да са разчели,
Които ми остават, картите и шахът,
Листа на книга, с виолетката морава
В тях вехнеща, знак паметен от вечер.
Незабравима явно, вече сред забрава,
И западното огледало с отсвета далечен,
На зазоряване привидно. Колко вещи,
Пили, греди, атласи, чаши, скоби
Ни служат като мълчаливи роби
И слепи, предано стаили нещо!
Отвъд забравата за нас пребъдват вечно;
Не ще узнаят, че сме си отишли вече.

ЮНИ 1968

ВЪВ вечерта златиста
или в една отмора, чийто символ
ще може да е вечерта златиста,
един човек подрежда книгите
върху лавиците, които ги очакват,
и чувства пергамента, кожата, плата
и задоволството, което дават
предвкушването на една привычка
и въдворяването на един порядък.
Тъй Стивънсън и другият шотландец, Ендрю Ланг⁴⁶,
ще си възобновят тук по магичен начин
спокойната дискусия, която са прекъснали
морята и смъртта,
а на Алфонсо Рейес⁴⁷ няма да му бъде неприятна, явно,
такава близост до Вергилий.
(Подреждането на библиотеки е като да упражняваш
по мълчалив и скромн начин
изкуството на критиката.)
Човекът, който вече сляп е,
съзнава, че не може повече да разгадава
внушителните тонове, с които той се разпорежда,
и няма те да му помогнат да напише
сам книгата, която ще го оправдае пред останалите,
но вечерта, която е златиста може би,
над любопитната съдба се смее
и чувствува това своеобразно щастие
на старите обичани неща.

ПРИЗОВАВАНЕ НА ДЖОЙС

ПРЪСНАТИ в разпръснатите столици,
много и самотни,
си играехме да бъдем първият Адам,
който даде име на нещата.
На нощта по ширнатите склонове,
погранични на зората,
търсихме (все още си го спомням) думите
за луната, за смъртта, за утринта
и за другите привични на човек неща.
Бяхме и имажинизмът, и кубизмът,
тайни сбирки, секти, пред които,
лековерни, университетите благоговеят.
Изнамерихме неупотребата на пунктуацията,
липсата на главни букви,
строфите във формата на гълъб
на александрийските библиотекари.
Пепел е трудът на нашите ръце
и изгарящ огън вярата ни.
Междувременно ти изковаваше
в градовете на изгнанието,
в онова изгнание, което беше
твоят ненавиждан и избран инструмент,
трайното оръжие на своето изкуство,
сътворяваше мъчителните свои лабиринти,
крайно малки и безкрайни,
възхитително скъпернически,
по-населени и от историята.

Щяхме да умрем, без да сме различили
хищникът двулик или пък розата —
центърът на твойта плетеница, —
ала паметта си има своите талисмани,
отгласите свои от Вергилий,
и така по пътищата на нощта пребъдват вечно
твоите великолепни преизподни,
толкова метафори и ритми твои,
златото на твойта сянка.
Важно ли е малодушието ни, щом има на земята
и едничък доблестен човек,
важна ли е горестта, щом имаше във времето
някой, който се призна щастлив,
важно ли е и изгубеното мое поколение,
онова неясно огледало,
щом го оправдават твоите книги.
Аз съм другите. Онези всички съм,
които е откупила неотстъпчивата ти твърдост.
Тези съм, които не познаваш и спасяваш.

Из „Златото на тигрите“ (1972)

ЗАГУБЕНОТО

КЪДЕ ли е животът ми, какъвто можех
Да го живея, но не бе такъв, в сполука
Или пък в тъжен ужас, който е мъждукал,
И друг, на меча или щита цял предложен,
Какъвто той не бе? Къде ли е изчезнал
Прадядото норвежец или пък персиец,
Къде — да не остана сляп — онази орисия,
Къде е котвата в онази морска бездна,
Къде — забравата кой съм? Къде е, чиста,
Нощта, която на орача груб дарява
Денят неук, на труд отдаден до забрава,
Според литературата каквото иска?
И мисля за онази спътничка, която
Ме чакаше и още ме очаква вероятно.

ВЕЩИ

ПАДНАЛИЯТ том сред книгите, които
Го укриват в дълбините на лавиците
И го стелят нощите и дните
С бавен и безмълвен прах. Сидонската
Котва сред морята на Британия, която
Смазват в сляпата си мека бездна.
Огледалото, което не повтаря никого,
Щом домът остане сам със себе си.
Стърготинките от ноктите, които ръсим
Широм през пространството и времето.
Неразгадаемият прах, бил Шекспир някога.
Превращенията непрекъснати на облака.
Мимолетната и съразмерна роза,
Някога от случая дарена на потайните
Стъкълца на детския калейдоскоп.
Леките гребла на Аргос, ладията първа.
Стъпките по пясъка, които заличава
На брега вълната неизбежна и ленива.
Багрите на Търнър, след като угаснат
Светлините в дългата галерия
И в нощта дълбока не отеква нито стъпка.
Опакото на претрупаната карта на света.
Тъничката паяжина в пирамидата.
Камъните слепи и напипващата длан.
Онзи сън, сънуван на разсъмване,
Който аз забравих, щом развиделя денят.
Крайт и началото на епопеята

При Финсбург⁴⁸, няколко броени стиха днес
От желязо, неизносено от вековете.
Буквата обратна върху попивателната.
Костенурката на дъното на водоема.
Онова, което няма как да бъде. Рогът друг
На еднорога. Онзи, който Трима и Един е.
И триъгълният кръг. Неуловимият
Миг, когато на Зенон стрелата,
Посред въздуха застинала, целта улучва.
Цветето сред книгата на Бекер⁴⁹.
Спряното от времето махало.
Острата стомана, впита от Один⁵⁰ в дървото.
Текстът в неразрязаните страници.
Ехото на конските копита от атаката
При Хунин⁵¹, което досега като по чудо
Не заглъхва и е част от нишката.
Сянката на Сармиенто⁵² върху тротоарите.
Чутият сред планината от пастира глас.
Скелетът, белеещ сред пустинята.
Слепият куршум, убил Франсиско Борхес⁵³.
Другата страна на стенния килим. Нещата,
Съзердавани от Бога берклиански⁵⁴ само.

ГАУЧОТО

СИН на крайния предел на равнината
Разпростряна, тайнствена, първична,
Якото си ласо мяташе с привична
Ловкост на бика як през главата.

С индианците, с испанците се би отлично,
При игри на карти и ашици мря под ножа;
За родината неосъзната кости сложи,
Губейки по малко, бе изгубил всичко.

Днес планетна пепел и столетна прах е;
Безизвестни всички, името остана.
Фигура застинала, а колко хора бяха,
Днес словесността на нея се осланя.

Бе въстаникът, сержантът и бандитът.
Той премина борческата кордилера.
Беше воин на Уркйса⁵⁵ или на Ривера⁵⁶,
Все едно. Уби, той същият, Лаприда⁵⁷.

Бог му беше чужд. Отколешната вяра
Изповядваха в камата и в сърцатост,
Непризнаваща ни прошка, ни отплата.
С нея мряха и убиваха без мяра.

В сляпата случайност под куршуми вражи
Мря зарад цвета на някоя емблема;
Беше този, който не измоли даже
Слава, тази пепел и гълчава земна.

Беше смръщеният под застиналия навес,
Който дреме в полусянката и пие мате,
Докато на изток вече светлината
Бавно в утринта пустинна зазорява.

Никога не каза: Гаучо съм. Всяка
Друга участ не можа да си представи.
Като нас несведущ, този свят остави.
Като нас самотен, своята смърт дочака.

ЧАСОВИЯТ

ПРОНИКВА светлината и си спомням; там е.
В началото ми казва името си, то е (вече се разбира)
моето.

Възвръщам се към робството, което трае над
седемдесет години.

Налага ми той свойта памет.

Налага ми нищожностите всекидневни, участта човешка.
 Аз негов стар болногледач съм; задължава ме нозете
 му да мия.

Издебва ме в огледалата, по повърхността на махагона,
по витрините на магазините.

Жена една и друга го отблъснали и трябва да споделям неговата мъка.

Диктува ми сега това стихотворение, което не харесвам.
Изисква мрачното ми чиракуване на непокорния
англосаксонски.

Обърнал ме е в култа идолопоклоннически на отдавна мъртви воители, с които може би не бих могъл да разменя и дума.

На стълбата върху последното стъпало чувствавам,
че е до мене.

Във моите стъпки е, в гласа ми.

Дребнаво го намразвам.

Усещам със злорадство, че почти не вижда.

В една килия кръгла съм и безграничната стена се свива.
От двамата ни никой не подвежда другия,
но лъжем и двамината.

Познаваме се прекалено, неотлъчни братко.
Отпиваш ми водата в чашата и дъвчеш моя хляб.
Вратата на самоубицеца стои отворена, но теолозите
твърдят, че в мрака сетнешен на царството
отвъдно ще се чакам аз самият.

Из „Бездънната роза“ (1975)

АЗ

ЧЕРЕПЪТ, сърцето, в плът укрито,
Пътищата на кръвта, незрими в мене,
Пещерите на съня — Протей променлив,
Вътрешности, скелет, тил, очите.
Аз съм всичкото това. И аз съм, явно,
Паметта за меч един и за огнище
На самотен залез, който преминава
В разпиляващо се злато, мрак и нищо.
Аз съм, който от пристанището вижда
Идещите кораби; и книгите броени,
И гравюрите, почти обезцветени;
Аз съм, който на умрелите завижда.
Колко странно е да си човекът също,
Сплитащ думи в стая някъде на къща.

КОСМОГОНИЯ

НИТО мрак бездънен, нито хаос. Мракът
Зрение изисква, както тишината
И звукът изискват слух, да отпечата
Образ — форма огледалото очаква.
Ни пространството, ни времето. Ни мощно
Божество, което да замисля вече
Тишината отпреди онази първа нощ на
Времето, която ще е безконечна.
Властна, безвъзвратния си ход реката
Хераклитова не е наченала тогава —
Да тече от миналото в бъднината,
Да тече откъм забравата в забрава.
Нещо вече моли. Нещо се терзае.
После е всемирната история. Сега е.

ИНВЕНТАР

ТРЯБВА да изправиш стълба, за да се качиш.

Едно стъпало липсва.

Друго можем ли да търсим на тавана

Освен онова, което безпорядъкът натрупва?

Има дъх на влага.

Свечеряването през една цепнатина прониква.

Ниско са гредите на тавана и износен подът.

Никой не посмява да пристъпи тук.

Има развалено походно легло.

Има няколко ненужни инструмента.

Тук е инвалидната количка на умрелия.

Има стойка от настолна лампа.

Има парагвайски стар хамак с пискюли, поразнищен.

Има прибори и листове хартия.

Има щампа с Апарисио Саравия⁵⁸ и главния му шаб.

Има едновременно ютия с въглища.

Има спрял часовник, неотмерващ времето, със счупено
махало.

Има потъмняла рамка, без платно.

Има шахматно картонено табло и някоя и друга фигура.

Има стар мангал с два крака.

Има кожена кесия за тютюн.

Има плесенясал екземпляр от *Книгата за мъчениците* на
Фокс⁵⁹, с готически, неразгадаем шрифт.

Има фотография, която вече може да е на когото и да е.
Има извехтяла кожа, някога на ягуар.
Има ключ, изгубил своята врата.
Друго можем ли да търсим на тавана
Освен онова, което безпорядъкът натрупва?
На забравата, на вещите в забрава току-що въздигнах
този паметник.
Несъмнено по-нетраен е от бронза и се слива с тях.

НА СЛАВЕЯ

В КОЯ безвестна нощ на Англия
Или на неизменния несекващ Рейн,
Изгубена сред нощите на моите нощи,
До моя непривикнал слух ще е дошъл
Гласът ти, натежал от митологии,
О, славей на Вергилий и на персите?
Не съм те чувал нивга може би, но с моя
Живот животът ти се слива неотлъчно.
Един блуждаещ дух бе твоят символ
От книга с гатанки. Морякът
Те назоваваше сирена на горите,
И пееш сред нощта на Жулиета,
И сред заплетената страница латинска,
И от горите борови на онзи, другия,
Юдейски славей и германски,
Насмешливия Хайне, пламенния, тъжния.
Теб Кийтс те чу за всичките, завинаги.
Не ще се срещне между имената светли,
Които хората ти дават на земята, нито
Едно за музиката ти достойно да не иска
Да бъде, славей на тъмата. Теб персиецът

Те възмечта — опиван от екстаза,
С гърди, пронизани от острия бодил
На розата, която ти възпяваш и обагряш
Със своята сетна кръв. Усърдно
Редя сред сглъхналата вечер упражнението
Си, славей на морята и на пясъка,
Ти, който в паметта, възвишен и митичен,
Изгаряш от любов и, благозвучен, гинеш.

АЛОНСО КИХАНО СЪНУВА

ЕДИН мъчително неясен сън го буди,
Изпълнен с ятагани и поле просторно,
С ръка брадата си докосва морно
И мъртъв ли, ранен ли е се чуди.
Магьосниците няма ли да го преследват,
Които го проклеха под луната?
Не, нищо. Само е студено. И едната
Болнавост на годините последни.
Сън на Сервантес бе идалгото и, явно,
Сън на идалгото бе Дон Кихот самият.
Сънят е двоен и сред тази бъркотия
Протича нещо, свършило отдавна.
Кихано спи, сънува. Битката съдбовна:
Морето на Лепанто⁶⁰ и гърмът топовен.

ЗА КОЕТО НИЩО НЕ СЕ ЗНАЕ

ЛУНАТА няма как да знае, че е несмутима
И светла, тя дори не знае, че луна е;
А пясъкът — че пясък е. Не ще узнае
Вещ никоя, че форма странна има.
Остават роговите фигурки тъй чужди
На шахмата абстрактен, колкото ръката,
Която ги насочва. Може би съдбата
Ни с кратки слуки и тегла без нужда
Е инструмент на Другого. Това не знаем;
Да го наричаме Бог, не помага много.
Напразни са страхът и смътната тревога,
Молитвите начевани, с които се терзаем.
Кой лък ще е отправил някога стрелата,
Която съм? Коя — целта сред висината?

СЛЕПЕЦ

НЕ знам какво лице оттам сега ме гледа,
Когато взирам се в лика от огледалото;
Не знам кой стар човек ме дебне вяло
От отражението, с ярост вече бледа.
Изследвам в своя мрак с ръка полека
Невидимите си черти. Едно сияние
До мен достига. Зърнах очертанието
На твоята коса от злато или пепел лека.
Повтарям си, че съм загубил всъщност
Суетната повърхност на нещата зрими.
Утехата е Милтънова и е храбра също,
Но мисля си за розите и книгите любими.
И мисля, че да можех своето лице да видя,
Бих знаел кой съм в тази вечер свидна.

ALL OUR YESTERDAYS*⁶¹

ЖЕЛАЯ миналото ми кому е да узная.
Кому от всичките, които бях? В Женева —
На изучаващия хекзаметър древен,
Изтрит от времето, очистващо края?
На онова дете ли е, което неуморно
Изследваше из бащината си библиотека
На картата извивките най-леки,
На тигър и пантера плашещите форми?
Или на другия, една врата открехнал —
Зад нея си отиваше един човек и
Сред грейналия ден простиha се навеки,
Целуна после неговия лик повехнал?
Аз тези съм, които днес ги няма. Тези,
Изгубилите се, съм в здрача безполезно.

* Всички наши вчера (англ.). — Б. пр.

КЪМ ОГЛЕДАЛОТО

ЗАЩО упорстваш, неуморно огледало?
Защо повтаряш ми, загадъчен събрате,
Движението най-нищожно на ръката?
Защо е в мрака отражението моментално?
За теб говори гъркът, че ти друго Аз си
И дебнеш изначално. В гладката повърхност
На колебливата вода или в стъклото твърдо
Ме търсиш все и аз съм сляп напразно.
Без да те виждам, зная те, това те прави
По-плашещо, магична вещ, която
Посмяваш да множиш числото на нещата,
Които сме, които нашата съдба съставят.
Когато бъда мъртъв, ще повтаряш други
И по-нататък други, други, други, други. . .

Из „Желязната монета“ (1976)

ПРОСТОДУШНИЯТ

ВСЯКО утро (казват) чудеса скроява,
Годни жилавия ход да свърнат на съдбата;
Стъпки на човешки крак измерваха луната,
А безсъницата дните и пределите опустошава.
Синевата притаява осезаеми кошмари,
Помрачаващи деня. И няма на земята
Нещо да не бъде друго, никакво, обратно.
Мене само чудесата прости ме изгарят.
Смайва ме, че ключ врата ще може да отвори,
Смайва ме, че моята ръка е нещо тъй безспорно,
Смайва ме стрелата на Зенон, неудържима,
Свойта цел че не достига все, непостижима,
Смайва ме, че може мечът зъл да е красив, а
Розата — че мириса на розата разлива.

НА ИОХАНЕС БРАМС

Аз, който съм натрапник в твоите градини,
Който в паметта на бѣдното живеят,
Поисках на цигулките ти да възпея
Величието, възвисявано в небето синьо.
Отказвам се сега. Да ти отдавам почит
Не стига тази нищета, която често
Изкуство хората суетливо нарочват.
Да те почита трябва някой смел и честен.
Аз малодушен съм. Печален. Недостоеен.
Не би такава дързост нищо оправдало,
Аз да възпявам радостите засияли
— Кристал и пламък — на душата твоя.
Лъжовните слова са тегобата моя,
Кълн само на една идея и едно звучене;
Ни символ, стон, ни огледало откровено,
Реката носеща се и пребѣдваща е твоя.

УГРИЗЕНИЕТО

ИЗВЪРШИЛ съм най-лошия от греховете,
Който някой може да извърши. В своя
Живот не бях щастлив. И нека, недостоеен,
Да ме погубят на безпаметството ледовете.
Родителите ми са ме създали за играта
Рискована и тъй прекрасна на живота,
За въздуха, земята, огъня, водата.
Измамих ги. Не бях щастлив. И с неохота
Признавам, младата им воля не изпълних.
Прилегна моят ум на удивителните битки
С изкуството, нищожности то сплита.
Предадох ми храброст. В мене не покълна.
Не ме напуска. Винаги до мен, ужасно,
Стои видението, че съм бил нещастен.

ХЕРАКЛИТ

ХЕРАКЛИТ върви във вечерта
На Ефес. Вечерта го е оставила,
Без така да е решила волята му,
На брега на някаква река безмълвна,
Чийто ход и име той не знае.
Ето каменния Янус, няколко тополи.
Гледа се в пробягващото огледало
И открива и изглажда изречението,
Дето идните човешки поколения
Няма да оставят да пропадне. Казва гласно:
Никой два пъти не влиза във водите
На река една и съща. Спира се. Усеща,
В смайването на свещения си ужас,
Че и той е също тъй една река и бяг.
Иска да си върне тази утрин
И нощта, и навечерието ѝ. Не може.
Пак повтаря изречението. Вижда го набрано
С бъдещи и светли букви
На една от страниците на епископ Бърнет⁶².
Хераклит не знае гръцки. Янус,

Богът на вратите, е един латински бог.
Хераклит не притежава вчера, нито днес.
Нещо сътворено е, което е сънувал
Един свъсен мъж край бреговете на Ред Сидър⁶³,
Който сплита единадесетостъпни стихове,
За да не размисля много за Буенос Айрес
И за скъпите лица. Отсъства някой.

*Ийст Лансинг, 1976*⁶⁴

НЕ СИ ОСТАНАЛИТЕ

НЕ ЩЕ спаси те онова, което други
Написаха, които твойт уплах умолява;
Не си останалите и сега се разпознаваш —
Сърцевина на лабиринта, който е заслуга
На твойте бавни стъпки. Нито те спасява
Агонията на Исус или Сократ, ни
Сидхарта⁶⁵ непорочният, приел смъртта си
В една градина, докато денят изтлява.
Прах е написаната дума вече
От твоята ръка и словото, родило
Се от устата твоя. В Хадес няма милост
И е нощта на Бога безконечна.
Ти изграден от времето си, безпределно
Е времето. А ти си всеки миг отделен.

Из „Съзаклятниците“ (1985)

ХРИСТОС НА КРЪСТА

Христос на кръста. Стигат доземи нозете.
Еднакви на височина са трите стълба.
Христос не е в средата. Той е третият.
Смолистата брада виси върху гърдите.
Лицето не е онова лице от шампите.
Сурово и еврейско е. Не го намирам
и ще остана да го търся до деня последен,
когато стъпките ми по земята стихнат.
Човекът обезсилен страда и мълчи.
Венецът трънен причинява болка.
Не го достига гавренето на тълпата,
агонията му видяла толкоз пъти.
Неговата или друга нечия. Без разлика.
Христос на кръста. Мисли си в безреда
за царството, което може би го чака,
и за една жена, която негова не беше.
Не му е дадено да предугади теологията,
неразгадаемата Света Троица, ни гностиците,
ни катедралите, „бръсначът“ на Окам⁶⁶,
ни багреницата, ни митрата, ни литургията,
обръщането на Гудрун⁶⁷ във вярата чрез меча,
ни Инквизицията, ни кръвта на мъчениците,
неистовите Кръстонсони походи, ни Жана д'Арк,
ни Ватиканът, който благославя армии.
Той знае, че не е бог, а човек,
угасващ заедно с деня. Това не го интересува.
Интересува го коравото желязо на пироните.

Не е латинец. Не е грък. Той стене.
Оставил ни е бляскави метафори
и своето учение за опрощението, дето може
да зачертае миналото. (Горната сентенция
написа във един затвор един ирландец.)
Душата търси края, повече забързана.
Смрачава се полека. Вече е издъхнал.
Муха пълзи по стихналата плът.
С какво ще ми послужи, че човекът там
бил страдал, щом аз страдам именно сега?

Киото, 1984

ON HIS BLINDNESS*

На края на годините си ограден живея
с една мъглица упорита и сияйна,
която всичките неща سماлява тайно
в едно, без цвят и форма. И почти идея.
Просторната първична нощ, денят, изпълнен
от хора, същата мъглица все съставят
от предана и смътна светлина, тя си остава
и дебне сред зората. Искал бих да зърна
едно лице понякога. Не ми са нужни вече
енциклопедията неизследвана, нектара
на книгите, които моята ръка разтваря,
в простора птиците, луните златни вечер.
На другите останала е цялата вселена;
стихът привичен в моя здрач — на мене.

* За слепотата му (англ.). — Б. пр.

ПЕПЕЛ

Една хотелска стая, сходна с всички други.
Самото време без метафора, следобедната дрямка,
която ни пилее и разпада. Свежестта на
изконната вода за гърлото.
Мъглицата, едва-едва сияйна,
която окръжава слепите и ден, и нощ.
Адресът на човека, който може и да е умрял.
Разсейването на съня и на мечтите.
В нозете ни един неясен Рейн или пък Рона.
Една отпадналост, която вече мина. Тези неща,
премного неизпъкващи, за да са за стиха.

ГОНГОРА⁶⁸

Марс, войната. Слънце, Феб. Нептун, морето,
вече моите очи не ще си го припомнят,
бог го изличи. Грабителства подобни
Бога, който Трима и Един е, от сърцето
мое будно са прогонили. Съдбата
ми налага това идолопоклонство странно.
Митологията ме обгражда непрестанно.
Нищо и не мога да направя. Мен душата
омагьосаха Вергилий и латинският. Заставих
всяка строфа да е мъчен лабиринт на
гласове преплетени, една градина,
забранена за тълпата — малко съм направил.
Виждам в бягащото време аз стрелата
неотстъпна, а в протичащото — огледало,
и в сълзата скръбна — перли засияли.
Странната ми служба на поет това е, смятам.
Важни ли са гаврите и слава постижима?
Възприех за злато аз косата светла, жива.
Кой ще ми разкрие дали са в архива
съкровен на Бога буквите на мойто име?

Искам да се върна при нещата прости:
към водата, хляба, скромна делва, рози...

Бележки

1. Полковник Исидоро Суарес (1799—1846) — працядо по майчина линия на Х. Л. Борхес, участник във Войната за независимост (1810—1826) на испанските колонии в Америка срещу метрополията. В прочутата битка при Хунин (вж. бел. 2) полковник Суарес, начело на отряд перуански хусари, извършва смело нападение, което допринася за победата на въстаниците. Преследван от диктатора Росас (вж. бел. 5), Суарес умира в изгнание.

2. В битката при Хунин (в днешно Перу), на 6 август 1824 г., борците за независимост под командуването на Боливар нанасят решително поражение на кралската испанска войска.

3. Кирога, Хуан Факундо (1793—1835), родом от аржентинската провинция Ла Риоха, известен като Ягуара на равнините. След провъзгласяване на независимостта през 1816 г., в процеса на създаване на независими държави върху територията на бившето испанско вицецралство Рио де ла Плата избухват жестоки вътрешни борби между т. нар. унитаристи, които се борят за единна централизирана власт, и т. нар. федералисти, привърженици на федерално устройство на републиката. Хуан Факундо Кирога е един от най-изтъкнатите водачи на федералистите. Пада убит от засада, устроена, както се предполага, от Росас (вж. бел. 5), негов главен съперник в лагера на федералистите. Животът на Кирога е описан от Сармиенто в книгата (вж. бел. 37), оказала голямо влияние в Латинска Америка.

4. Баранка Яко — местността, където пада убит Кирога.

5. Росас, Хуан Мануел де (1793—1877) — аржентински военен, политически и държавен деец. Начело на федералистите, през 1829 г. става губернатор на провинция Буенос Айрес, а от 1835 г. е фактически диктатор на страната. Установил терористичен режим, възстановява старите колониални по-

рядки, привилегиите на католическата църква, съдействува за проникването на чуждестранните капитали в Аржентина. Край на кървавата му диктатура слага в 1852 г. генерал Уркиса, който побеждава войските на Росас в битката край Касерос. Росас избягва в Англия, където умира като изгнаник.

6. Диас де Солис, Хуан — прочут мореплавател. Наследява Америго Веспучи на поста главен лоцман; открива реката Рио де ла Плата. Убит в 1516 г. на брега ѝ от индианци човекоядци и изяден от тях пред очите на другарите си.

7. Рначуело — малка река, която днес пресича Буенос Айрес и се влива в Рио де ла Плата.

8. Ла Бока и Палермо — квартали на Буенос Айрес.

9. Серано, Гватемала, Парагвай, Гуручага — улици в Буенос Айрес, на първата от тях е живял Х. Л. Борхес.

10. Иригойен, Иполито (1852—1933) — аржентински политически и държавен деец, един от основателите на партията Граждански радикален съюз и неин лидер, президент на страната от 1916 до 1922 г. и от 1928 до 1930 г.

11. Мария Естер Васкес е издала в съавторство с Борхес книгите „Германски средновековни литератури“ (1965) и „Увод в английската литература“ (1965).

12. Грусак, Пол (1848—1929) — аржентински историк, писател и литературен критик, от френски произход. Несменяем директор на Националната библиотека в Буенос Айрес от 1885 до 1925 г.; в 1923 г. загубва зрението си. Борхес е назначен за директор на Националната библиотека в 1955 г. и остава на този пост до 1974 г. По това време той вече е почти напълно слеп (започва да губи зрението си от 1938 г.).

13. Стих от сонета на Франсиско Гомес де Кеведо-и-Вилиегас (1580—1645) в памет на херцог Де Осуна.

14. Из произведението „Историята на Зигурд Волсунг и падането на нибелунгите“ на английския писател, художник, теоретик на изкуството и обществен деец Уилям Морис (1834—1896).

15. Нортумбрия и Мерсия — англосаксонски кралства на територията на Британия през ранното средновековие.

16. Бабата на Борхес по бащина линия, Фани Хейзлам, съпруга на полковник Франсиско Борхес, е била англичанка.

17. Ромбург — така Борхес нарича Рим по англосаксонски маниер, подобно на Единбург, Финсбург и др.

18. Адрогé — курортен град в Аржентина; днес — в границите на голям Буенос Айрес.

19. Ерера-и-Рейсиг, Хулио (1875—1910) — уругвайски поет модернист.

20. Асфодели — растение от семейство лилиеви с красиви бели цветове, което древните гърци сеели по гробовете като символ на скръбта.

21. Милтън, Джон (1608—1674) — английски поет. Прочутата си поема „Изгубеният рай“ е писал след загубване на зрението си.

22. Лаприда, Франсиско Нарсисо де (1786—1829) — изтъкнат аржентински политически и държавен деец, един от ръководителите на борбите за независимост от испанската корона. Подписва в 1816 г. Декларацията за независимост на обединените провинции Ла Плата, на територията на които се образуват днешните Аржентина и Уругвай. В борбите след освобождението Лаприда взема страната на унитаристите (вж. бел. 3) и пада убит, преследван от федералистите.

23. Монтонеросите са били ударни конни части на федералистите (вж. бел. 3), съставени главно от гаучо и индианци; проявили се с голямата си ефикасност и жестокост. Братята Алдão са командувала монтонероси.

24. Става дума за гибелина Буонконте, загинал при разгрома на Кампалдино в 1289 г., описан от Данте в „Чистилище“.

25. Вж. бел. 20

26. Вж. бел. 1 и 2.

27. След 1778 г. испанската колония Ла Плата е включвала освен Аржентина и днешните Боливия, Парагвай и Уругвай. В 1815 г. Източната провинция (Уругвай) се освобождава от испанците, но после бива присъединена от португалците към Бразилия. В 1825 г. уругвайци и аржентинци отново отвоеват Уругвай и го включват към Аржентина до 1830 г., когато се утвърждава независимата Източна република Уругвай.

28. Рио Негро — департамент в Уругвай, граничещ с Аржентина.

29. Готи — в Латинска Америка: презрително название за испанците.

30. Съответният текст от евангелието на Матей гласи: „29. защото всекиму, който има, ще се даде и преумножи, а от онова, който няма, ще се отнеме и това, що има; 30. а негодния раб хвърлете във външната тъмнина: там ще бъде плач и скърцане със зъби. Като рече това, извика: който има уши да слуша, нека слуша!“

31. Сага за Гретир — част от исландския средновековен епос, създадена около 1300 г. на основата на по-стара писана история.

32. Естер Семборан де Торес е издала в съав-

торство с Борхес „Увод в северноамериканската литература“ (1967).

33. Борхес живее и учи в Женева (1914—1919), разположена на брега на Женевското езеро и река Рона. Тук умира на 14. 6. 1986 г.

34. Балванера и споменатите по-нататък в стихотворението Коралес, Мураня, Ибера, Нято — опоектизирани във фолклора персонажи, „улични герои“ от края на XIX и началото на XX век, когато обезправените гаучо престават да съществуват като социална прослойка и стават ратаи или се преселват в градските покрайнини, където трудно се приспособяват.

35. Вж. бел. 8

36. Вж. бел. 21

37. Сармиенто, Доминго Фаустино (1811 — 1888) — аржентински писател, педагог, политически и държавен деец, президент на републиката от 1868 до 1874 г. В книгата си „Цивилизация и варварство: Животът на Хуан Факундо Кирогас“ (1845) Сармиенто формулира своята концепция за особеностите на живота в Латинска Америка, според която той се управлява от борбата на две сили — варварството и цивилизацията. Тази концепция повдига широка дискусия и впоследствие получава развитие в литературата на Латинска Америка.

38. На 25 май 1810 г. в Буенос Айрес избухва антииспанско освободително въстание, наречено Майска революция, а този ден става национален празник на аржентинския народ.

39. Вж. бел. 5

40. През септември 1955 г. войската сваля от власт диктатора Хуан Доминго Перон (1895—1974); падането на Перон създава у известни кръгове, към които се е числял и Борхес, надежди за демократизация.

41. Камдън — град в щата Ню Джърси, САЩ, където през 1892 г. е умрял големият американски поет Уолт Уитман (р. 1819).

42. Видният холандски философ Бенедикт (Барух) Спиноза, (1632—1677) е бил отлъчен за религиозно свободомислие от еврейската община в Амстердам и известно време живял на село, като се препитавал с шлифоване на лещи.

43. Виля дел Серо — градче в Уругвай, на левия бряг на залива Ла Плата, западно от столицата Монтевидео.

44. Посвещението е поетическа волност — Борхес няма син, нито дъщеря. Бракът му с Елса Астете Милан трае от 1967 до 1970 г. Малко преди смъртта си сключва брак с Мария Кода-

ма, на която е посветил последната си стихосбирка, „Съзаклятиците“ (1985).

45. Хадес — бог на подземното царство според гръцката митология. Тук преносно: ад, подземно царство.

46. Известният английски писател, литературен критик и публицист Робърт Луис Стивънсън (1850—1894) е от шотландски произход. Ендрю Ланг (1844 — 1912) е шотландски писател, филолог, фолклорист и историк.

47. Рейес Алфонсо (1889—1959) — мексикански писател и критик; бил е дипломат в Париж и Мадрид, посланик в Буенос Айрес (където се сближава с Борхес); министър на външните работи на Мексико.

48. Финсбургската битка е описана в древния англосаксонски епос „Беоулф“. В основата на поемата са залегнали народни героически предания, отглас на събития от VI в.

49. Домингес-Бекер, Густаво Адолфо (1836 — 1870) — знаменит испански поет романтик. Автор на сбирките „Рими“ и „Легенди“, издадени посмъртно.

50. Один — първият и най-голям от боговете в скандинавската митология (Вотан в германската).

51. Вж. бел. 2

52. Вж. бел. 37

53. Полковник Франсиско Борхес (1833—1874) е дядо на Борхес по бащина линия, участник в много граждански войни. Присъединява се към генерал Митре, предходник на Сармиенто на президентския пост от 1862 до 1868 г. След разбиването на митристите се отправя, възседнал коня си, скръстил ръце, към противниковите окопи, където загива.

54. Беркли, Джордж (1685—1753) — английски философ, субективен идеалист. Приема, че природните явления са езикът, с който бог ни говори и насочва нашата воля.

55. Уркиса, Хусто Хосе де (1800—1870) — аржентински генерал и държавник, президент на страната от 1854 до 1860 г.

56. Ривера, Хосе Фруктуосо (1778—1854) — борец за независимост и първи президент на Източната република Уругвай от 1830 до 1834 г. През 1836 г. се вдига срещу тогавашния президент Орибе и за втори път става президент.

57. Вж. бел. 22

58. Саравия, Апарисно (1855—1904) — уругвайски военен и политически деец; загива в Гражданската война от 1904 г.

59. Фокс, Джон (1516—1587) — английски духовник.

реформатор и историк. Книгата му „История на обредите и па- метниците на църквата“ е известна под името „Книга за мъче- ниците“.

60. Лепанто — в морската битка при Лепанто на 7 ок- томври 1571 г., когато обединените войски на Рим, Венеция и Испания разбиват турския флот, Мигел де Сервантес (1547— 1616) получава две рани от мускет в гърдите и загубва лявата си ръка.

61. Цитат от „Макбет“ на У. Шекспир, действие V, сцена V.

62. Бърнет, Джилбърт (1643—1715) — като епи- скоп на Солсбъри е безкомпромисен привърженик на веротърпи- мостта. Автор на „История на моето време от епископ Бърнет“.

63. Ред Сидър — река в щата Уискънсин, САЩ.

64. Ийст Лансинг — университетски град в щата Ми- чиган, САЩ. Предишната година е починала майката на писа- теля, Леонор Асеведо де Борхес, на която той посвещава събра- ните си „Поетически произведения“ (1977).

65. Сидхарта Гаутама, наречен Буда (просветлени- ят) или Сакна-Муни (отшелникът от Сакиас), основател на бу- дизма (V век пр. н. е.).

66. Окам, Уилям (1258—1349) — английски теолог и философ схоластик, виден представител на номинализма. Твър- ди, че бог и догмите се основават на вярата и не могат да бъ- дат доказани с помощта на разума; въвежда важния методоло- гичен принцип, т. нар. „бръсначът на Окам“ или „принцип на лаконичното мислене“, „принцип на простотата“.

67. Гудрун — съпруга на Зигурд (скандинавска форма на Зигфрид) в сагите за Волсунг (в норвежката митология — внук на Один и баща на Зигмунд).

68. Гонгора-и-Арготе, Луис де (1561—1627) — ве- лик испански поет, основател на култеранизма (бароков, из- тънчен стил), наречен на негово име гонгоризъм. Автор на пое- мите „Полифем“, „Самоти“, „Ода за превземането на Лераче“ и др., много сонети, романи и сатири.

СЪДЪРЖАНИЕ

Зеленеещият остров на вечността . . .	5
<i>Ина Тертерян</i>	

ИЗ „ТРЕСКАТА НА БУЕНОС АЙРЕС“ (1923)

Улиците	11
Патно	12
Надгробен надпис	13
Розата	14
Възвърнато предградие	15
Угризения при чия да е смърт	16
Простота	17
Съботи	18
Сбогуване	20
Редове, които можех да съм написал и изгубил около 1922 го- дина	21

ИЗ „ЛУНА НАСРЕЩА“ (1925)

Генерал Кирога отива с дилижанс на смърт	22
Самовъзхвала на невъзмутимостта	24
Монтевидео	25
Почти Страшен съд	26

ИЗ „САНМАРТИНСКА ТЕТРАДКА“ (1929)

Митично основаване на Буенос Айрес	27
Квартал Север	29

ИЗ „ТВОРЕЦЪТ“ (1960)

Поема за даровете	31
На един стар поет	33

Другият тигър	34
При навлизане в англосаксонската граматика	36
Адрогѐ	38
Поетическо изкуство	41
Предела	43

ИЗ „ДРУГИЯТ, СЪЩИЯТ“ (1964)

За Ада и за Рая	44
Поема по догадки	46
На един неголям поет от антологията	48
Страница, припомняща полковник Суарес, победител при Ху- нии	50
Матей, XXV, 30	52
Компас	54
Предела	55
Тангото	57
Една роза и Милтън	60
Пробуждането	61
Сармиенто	62
Камдън, 1892	63
Мигът	64
Сонет за виното	65
1964, I—II	66
Everness	68
Спиноза	69
На една монета	70
Сънят	71
Буенос Айрес	72
На сина	73

ИЗ „ВЪЗХВАЛА НА ТЪМНИНАТА“ (1969)

Лабиринтът	74
Вещите	75
Юни 1968	76
Призоваване на Джойс	77

ИЗ „ЗЛАТОТО НА ТИГРИТЕ“ (1972)

Загубеното	79
Вещи	80
Гаучото	82
Часовият	84

ИЗ „БЕЗДЪННАТА РОЗА“ (1975)

Аз	: 86
Космогония	. 87
Инвентар	. 88
На славея	. 90
Алонсо Кихано сънува	. 92
За което нищо не се знае	. 93
Слепец	. 94
All our yesterdays	. 95
Към огледалото	. 96

ИЗ „ЖЕЛЯЗНАТА МОНЕТА“ (1976)

Простодушният	. 97
На Йоханес Брамс	. 98
Угризението	. 99
Хераклит	. 100
Не си останалите	. 102

ИЗ „СЪЗАКЛЯТНИЦИТЕ“ (1985)

Христос на кръста	. 103
On his blindness	. 105
Пепел	. 106
Гонгора	. 107
Б Е Л Е Ж К И	. 109

ХОРХЕ ЛУИС БОРХЕС

ЗА АДА И ЗА РАЯ

Рецензент Никола Инджов

Съставители Рада Панчовска

Иван Найденов

Аржентинска

Първо издание

Литературна група—ХЛ. 04/9536625411/5559—9—89

Редактор Стефан Савов

Редактори на издателството Владимир Левчев

Виолета Миланова

Художник Тотко Кьосемарлиев

Художник-редактор Николай Пекарев

Технически редактор Езекил Лападатов

Коректор Евдокия Попова

Дадена за набор септември 1988 г.

Подписана за печат декември 1988 г.

Излязла от печат април 1989 г. Формат 84X108/32

Печатни коли 7,50. Издателски коли 6,30. УИК 4,65

Цена 0,63 лв.

ДИ „Народна култура“ — София, ул. „Гаврил Генов“ 4

ДП „Димитър Найденов“ — В. Търново